

Tematiskt faktablad Miljökonsekvensbedömning

Förord

Unionslagstiftaren anser att den bästa miljöpolitiken är att se till att föroreningar och olägenheter undviks i stället för att i efterhand motverka effekterna av sådana föroreningar och olägenheter. Därför har unionslagstiftaren utformat ett system för förebyggande miljöskydd där hörnstenen utgörs av medlemsstaternas skyldighet att utföra miljöbedömningar innan de fattar vissa beslut som kan få en negativ inverkan på miljön.

Till att börja med antog rådet direktiv 85/337 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt¹ vilket sedan har upphävts, kodifierats och ersatts med direktiv 2011/92 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.² Enligt dessa direktiv ska de projekt som anges i bilagorna I och II, vilka kan antas medföra betydande påverkan på miljön, bli föremål för en miljökonsekvensbedömning innan tillstånd beviljas. I bilaga I anges projekt som till sin art innebär en risk för betydande miljöpåverkan och därför ovillkorligen måste bli föremål för en miljökonsekvensbedömning. I bilaga II anges i stället projekt som kan antas medföra risk för betydande miljöpåverkan och som endast behöver bli föremål för en bedömning när medlemsstaterna, i enlighet med direktivens krav, anser att detta krävs på grund av projektets karaktär.

Europaparlamentet och rådet antog sedan direktiv 2001/42 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.³ I detta direktiv anges att en miljökonsekvensbedömning ska genomföras för sådana planer och program som förtecknas i direktivet om de är förenade med en risk för betydande miljöpåverkan. I och med att direktiv 2001/42 inbegriper planer och program i vilka fastställs – inom vissa sektorer – ramarna för tillstånd för projekt som omfattas av direktiv 85/337 och direktiv 2011/92, innebär direktiv 2001/42 följaktligen en mekanism för miljöbedömningar som på de berörda områdena ska tillämpas före den mekanism som inrättats genom direktiven 85/337 och 2011/92.

I metodhänseende görs det i direktiv 2001/42, precis som i direktiv 85/337 och direktiv 2011/92, åtskillnad mellan, å ena sidan, planer och program som i princip alltid ska bli föremål för en miljöbedömning och, å andra sidan, planer och program som endast

---

¹ Rådets direktiv 85/337/EEG av den 27 juni 1985 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (EGT L 175, 1985, s. 40; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 226).

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (EUT, L 26, 2012, s. 1).

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (EUT L 197, 2001, s. 30).

Miljökonsekvensbedömning

behöver bli föremål för en sådan bedömning om medlemsstaterna fastställer att de kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

De tre ovan angivna direktiven har blivit föremål för en omfattande rättspraxis. I detta faktablad redogörs för huvuddragen i dess utveckling.

Innehållsförteckning

FÖRORD	3
I. BEDÖMNING AV INVERKAN AV OFFENTLIGA OCH PRIVATA PROJEKT ENLIGT DIREKTIV 85/337 OCH DIREKTIV 2011/92	7
1. Tillämpningsområdet för direktiv 85/337 och direktiv 2011/92	7
a) Begreppet "projekt"	7
b) Projekt som är undantagna från tillämpningsområdet för direktiven 85/337 och 2011/92.....	9
2. Skyldighet att göra en konsekvensbedömning om det finns risk för betydande miljöpåverkan	10
a) Projekt som innebär risk för betydande miljöpåverkan (bilaga I)	10
b) Projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan (bilaga II)	11
i. Fastställande av behovet av en miljökonsekvensbedömning.....	11
ii. Motivering av ett beslut att ett projekt inte ska bli föremål för en bedömning.....	13
c) Undantag från skyldigheten att göra en konsekvensbedömning.....	14
3. Konsekvensbedömningens omfattning	15
4. Tillståndsförfaranden i flera steg.....	18
a) Tidpunkt för genomförande av konsekvensbedömningen	18
b) Fastställande av de processuella villkoren för genomförande av en miljökonsekvensbedömning	19
5. Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning .	20
a) Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser.....	20
i. Närmare bestämmelser om information till allmänheten	20
ii. Allmänhetens deltagande under en beslutsprocess i flera steg.....	22
b) Tillgång till rättslig prövning.....	23
i. Medlemsstaternas skyldigheter	23
ii. Upptagande till sakprövning av en talan som väckts av enskilda	25
iii. Upptagande till sakprövning av en talan som väckts av miljöskyddsföreningar	27
iv. Kravet att kostnaderna inte får vara oöverkomliga	30

a.	Räckvidd	30
b.	Bedömningskriterier	31
6.	Direkt effekt och direktivkonform tolkning.....	33
a)	Direktivens direkta vertikala effekt och negativa återverkningar på tredje mans rättigheter	33
b)	Direktivkonform tolkning av nationell rätt	34
II.	BEDÖMNING AV KONSEKVENSERNA AV PLANER OCH PROGRAM ENLIGT DIREKTIV 2001/42.....	36
1.	Tillämpningsområdet för direktiv 2001/42	36
a)	Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42	36
b)	Upphävande av planer och program	39
2.	Skyldighet att göra en konsekvensbedömning om det finns risk för betydande miljöpåverkan	40
a)	Planer och program som innebär risk för betydande miljöpåverkan.....	40
i.	Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42	40
ii.	Planer och program som omfattas av artikel 3.2 b i direktiv 2001/42	42
b)	Planer och program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan....	43
i.	Planer och program som omfattas av artikel 3.3 i direktiv 2001/42....	43
ii.	Planer och program som omfattas av artikel 3.4 i direktiv 2001/42....	47
3.	Samråd.....	47
III.	PRELIMINÄRT BIBEHÅLLANDE AV EFFEKTERNA AV NATIONELLA RÄTTSAKTER SOM ANTAGITS I STRID MED SKYLDIGHETEN ATT GÖRA EN KONSEKVENSBEDÖMNING.....	50
1.	Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2011/92	50
2.	Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2001/42	51
IV.	KUMULATIV TILLÄMPNING AV DIREKTIVEN OM KONSEKVENSBEDÖMNING	55

I. Bedömning av inverkan av offentliga och privata projekt enligt direktiv 85/337 och direktiv 2011/92

1. Tillämpningsområdet för direktiv 85/337 och direktiv 2011/92

a) Begreppet "projekt"

*Dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))*⁴

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Esbokonventionen – Århuskonventionen – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 6.3 – Begreppet 'projekt' – Bedömning av konsekvenserna för det berörda området – Artikel 6.4 – Begreppet 'tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse' – Bevarande av vilda fåglar – Direktiv 2009/147/EG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt – Direktiv 2011/92/EU – Artikel 1.2 a – Begreppet 'projekt' – Artikel 2.1 – Artikel 4.1 – Miljökonsekvensbedömning – Artikel 2.4 – Undantag från bedömning – Gradvis avveckling av kärnkraft – Nationell lagstiftning i vilken det, för det första, föreskrivs att den industriella elproduktionen ska återupptas för en tid av tio år vid ett kärnkraftverk som för närvarande inte är i drift, vilket medför att det datum för stängningen av kärnkraftverket som ursprungligen hade fastställts av den nationella lagstiftaren skjuts upp i tio år, och, för det andra, att det slutdatum som ursprungligen hade föreskrivits av den nationella lagstiftaren för stängningen av och upphörandet av industriell elproduktion vid ett kärnkraftverk som är i drift skjuts upp i tio år – Någon bedömning av miljöpåverkan har inte genomförts"

EU-domstolen (stora avdelningen) meddelade dom i målet Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen den 29 juli 2019 och uttalade sig då om begreppet "projekt" i den mening som avses i direktiv 2011/92 och i direktiv 92/43 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.⁵

Domen meddelades mot bakgrund av en tvist mellan, å ena sidan, de båda föreningarna Inter-Environnement Wallonie ASBL och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL som verkar för att skydda miljön och livsmiljön och, å andra sidan, Conseil des ministres (Ministerrådet, Belgien). Tvisten rörde en lag genom vilken Konungariket Belgien, för det första, hade föreskrivit att den industriella elproduktionen i ett kärnkraftverk som för närvarande inte var i drift skulle återupptas för en tid av nästan tio år och, för det andra, med tio år hade skjutit upp det ursprungligen föreskrivna slutdatumet för stängningen och upphörandet av den industriella elproduktionen vid ett kärnkraftverk som var i drift. Föreningarna hade i huvudsak invänt mot att de belgiska myndigheterna antog lagen utan att iaktta direktivens krav på en föregående bedömning.

⁴ Domen behandlas även i avsnitt I. 2. a) "Projekt som innebär en risk för betydande miljöpåverkan (bilaga I)", avsnitt I. 2. c) "Undantag från skyldigheten att göra en konsekvensbedömning", och avsnitt III. 1. "Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2011/92".

⁵ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 1992, s. 7), i dess lydelse enligt rådets direktiv 2013/17/EU av den 13 maj 2013 (EUT L 158, 2013, s. 193).

EU-domstolen slog i sammanhanget fast att de omtvistade åtgärderna avseende förlängning av den industriella elproduktionen i ett kärnkraftverk var ett "projekt" i den mening som avses i direktiv 2011/92 och direktiv 92/43, eftersom de med nödvändighet innebar omfattande arbeten som förändrade de fysiska förhållandena i de aktuella områdena. Projektet skulle i princip bli föremål för en miljökonsekvensbedömning och en bedömning av projektets inverkan på de berörda skyddade områdena innan åtgärderna vidtogs. Den omständigheten att genomförandet av dessa åtgärder krävde att ytterligare rättsakter antogs, såsom att ett nytt individuellt tillstånd för industriell elproduktion meddelades för det ena av de båda kärnkraftverken, var inte avgörande i detta avseende. De arbeten som var ouplösligt förbundna med åtgärderna skulle även vara föremål för en miljökonsekvensbedömning före deras antagande, om arbetenas beskaffenhet och deras potentiella inverkan på miljön och på de skyddade områdena kunde identifieras med tillräcklig precision i det aktuella skedet.

Dom av den 24 oktober 1996 (plenum), Kraaijeveld m.fl. (C-72/95, [EU:C:1996:404](#)) ⁶

"Miljö – Direktiv 85/337/EEG – Inverkan på miljön av vissa offentliga planer och projekt"

I domen i målet Kraaijeveld framhöll EU-domstolen (i plenum) att det varit unionslagstiftarens avsikt att tillämpningsområdet för direktiv 85/337 skulle vara vidsträckt.

Nederlandse Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) skulle avgöra ett mål om en talan om ogiltigförklaring av ett beslut om godkännande av en plan för markanvändning som omfattade "Partiell ändring av detaljplanen med anledning av förstärkning av vallar". Denna detaljplan syftade till att möjliggöra arbeten för att förstärka fördämningarna längs floden Merwede inom en nederländsk kommuns territorium. Någon miljökonsekvensbedömning hade inte utförts.

Den hänskjutande domstolen beslutade mot den bakgrunden att ställa en tolkningsfråga för att få klarhet i huruvida arbeten med flodvallar längs farbara vattenvägar omfattades av begreppet "anläggningar för reglering av vattenflöden" i punkt 10 e i bilaga II till direktiv 85/337. Enligt artikel 4.2 i direktivet skulle projekt i de grupper som angavs i nämnda bilaga II bli föremål för en bedömning när medlemsstaterna ansåg att detta krävdes på grund av projektens karaktär.

EU-domstolen framhöll att en granskning av de olika språkversionerna av bilaga II till direktiv 85/337 visserligen inte gav något tydligt svar, men att det framgick av direktivets text att dess tillämpningsområde var vidsträckt och dess ändamål mycket omfattande. Detta innebar, även om det förtydligandet inte framgick i alla språkversioner, att artikel 10 e i bilaga II till direktivet ska tolkas så, att den omfattar arbete med vallar, i synnerhet då sådant arbete kan ha betydande inverkan på miljön i den mening som avsågs i direktivet.

---

⁶ Domen behandlas även i avsnitt I. 2. b) i "Fastställande av behovet av en miljökonsekvensbedömning".

Det förhållandet att ändringar av projekt som avsågs i bilaga II inte uttryckligen nämndes i direktivet, kunde inte leda till slutsatsen att de inte omfattades av tillämpningsområdet för direktiv 85/337. Det mycket vidsträckta ändamålet med direktivet skulle nämligen åsidosättas om det med stöd av definitionen av "ändringar av projekt" skulle vara möjligt att underlåta att uppfylla skyldigheten att studera inverkan på miljön av vissa arbeten eller anläggningar, samtidigt som dessa arbeten eller anläggningar med anledning av sin art, storlek eller lokalisering kunde komma att ha en betydande inverkan på miljön.

Uttrycket "anläggningar för reglering av vattenflöden" i punkt 10 e i bilaga II till direktiv 85/337 ska följaktligen tolkas så, att det inte bara omfattar anläggningen av en ny vall utan även ändringen av en befintlig vall genom att den förflyttas, förstärks eller byggs ut samt en ändring som innebär att en vall ersätts genom att en ny vall anläggs på samma plats, vare sig den är starkare eller bredare än den vall som har ersatts eller inte, eller en kombination av dessa arbeten.

b) Projekt som är undantagna från tillämpningsområdet för direktiven 85/337 och 2011/92

Dom av den 16 september 1999, WWF m.fl. (C-435/97, [EU:C:1999:418](#))

"Miljö – Direktiv 85/337/EEG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt"

Som svar på en begäran om förhandsavgörande från Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Förvaltningsdomstolen, autonoma avdelningen för provinsen Bolzano, Italien), klargjorde EU-domstolen räckvidden av undantaget i artikel 1.4 i direktiv 85/337, enligt vilken projekt som avser det nationella försvaret inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Det nationella målet avsåg en talan om ogiltigförklaring av ett administrativt tillstånd till ett projekt för ombyggnad av flygplatsen Bolzano-St Jakob. Syftet med projektet var att omvandla en flygplats – som sedan år 1925/1926 användes för militära ändamål, för sportflyg och som, under en viss period och i begränsad omfattning, även använts för civilflyg – till en flygplats som kommersiellt skulle kunna användas för reguljärflyg, charterflyg och fraktflyg.

Klagandena i det nationella målet hade till stöd för sin talan gjort gällande att ombyggnadsprojektet kunde antas medföra betydande miljöpåverkan och därför borde ha varit föremål för en miljökonsekvensbedömning i den mening som avses i direktiv 85/337.

Mot den bakgrunden ville den hänskjutande domstolen bland annat få klarhet i huruvida artikel 1.4 i direktiv 85/337 skulle tolkas så, att en flygplats som kan användas för både

civila och militära ändamål, men som övervägande används för kommersiellt bruk, omfattades av direktivets tillämpningsområde.

Domstolen angav att artikel 1.4 i direktiv 85/337 innebar ett undantag från grundregeln om föregående miljökonsekvensbeskrivning för projekt som avser det nationella försvaret. Ett sådant undantag, som alltså utgör ett undantag från grundregel, ska tolkas restriktivt. Således är det endast projekt som i första hand avser det nationella försvaret som kan undantas från kravet på miljökonsekvensbeskrivning.

Domstolen slog således fast att direktivets tillämpningsområde omfattar projekt, såsom det som var i fråga i det nationella målet, som avsåg ombyggnad av en flygplats för att den skulle kunna användas i kommersiella syften, även om den även kunde användas i militära syften.

2. Skyldighet att göra en konsekvensbedömning om det finns risk för betydande miljöpåverkan

a) Projekt som innebär risk för betydande miljöpåverkan (bilaga I)

Dom av den 29 juli 2019 (stora avdelningen), Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Esbokonventionen – Århuskonventionen – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 6.3 – Begreppet ’projekt’ – Bedömning av konsekvenserna för det berörda området – Artikel 6.4 – Begreppet ”tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse” – Bevarande av vilda fåglar – Direktiv 2009/147/EG – Miljökonsekvensbedömning av vissa offentliga och privata projekt – Direktiv 2011/92/EU – Artikel 1.2 a – Begreppet ’projekt’ – Artikel 2.1 – Artikel 4.1 – Miljökonsekvensbedömning – Artikel 2.4 – Undantag från bedömning – Gradvis avveckling av kärnkraft – Nationell lagstiftning i vilken det, för det första, föreskrivs att den industriella elproduktionen ska återupptas för en tid av tio år vid ett kärnkraftverk som för närvarande inte är i drift, vilket medför att det datum för stängningen av kärnkraftverket som ursprungligen hade fastställts av den nationella lagstiftaren skjuts upp i tio år, och, för det andra, att det slutdatum som ursprungligen hade föreskrivits av den nationella lagstiftaren för stängningen av och upphörandet av industriell elproduktion vid ett kärnkraftverk som är i drift skjuts upp i tio år – Någon miljökonsekvensbedömning har inte genomförts”

I denna dom erinrade EU-domstolen, mot bakgrund av de faktiska omständigheter som beskrivs ovan,⁷ om att projekt, i den mening som avses i artikel 1.2 a i direktiv 2011/92, enligt artikel 2.1 i direktivet måste vara föremål för en miljökonsekvensbedömning innan

⁷ De faktiska och rättsliga omständigheterna i målet beskrivs i avsnitt I.1 a "Begreppet 'projekt'". Domen behandlas även i avsnitt I.2 c "Undantag från skyldigheten att göra en konsekvensbedömning" och avsnitt III.1 "Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2011/92".

de godkänns, när de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bland annat på grund av deras art, storlek eller lokalisering.

Enligt artikel 2.1 i direktiv 2011/92 krävs det emellertid inte att varje projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska bli föremål för bedömning enligt detta direktiv. Detta krav gäller endast de projekt som anges i artikel 4 i direktivet, vilken artikel hänvisar till projekt som förtecknas i bilagorna I och II till detsamma.

Det framgår av en jämförelse mellan artikel 2.1 och 4.1 i direktiv 2011/92 att de projekt som anges i bilaga I till detta direktiv till sin art innebär en risk för betydande miljöpåverkan och därför ovillkorligen måste bli föremål för en miljökonsekvensbedömning.

b) Projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan (bilaga II)

i. Fastställande av behovet av en miljökonsekvensbedömning

Dom av den 24 oktober 1996 (plenum), Kraaijeveld m.fl. (C-72/95, [EU:C:1996:404](#))

"Miljö – Direktiv 85/337/EEG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt"

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,⁸ skulle EU-domstolen även tolka artikel 4.2 i direktiv 85/337. Enligt den bestämmelsen skulle projekt inom de grupper som angavs i bilaga II till direktivet bli föremål för en bedömning när medlemsstaterna ansåg att detta krävdes på grund av projektets karaktär.

EU-domstolen påpekade i detta hänseende att även om medlemsstaterna genom artikel 4.2 andra stycket i direktiv 85/337 tilldelades en befogenhet att företa en skönsmässig bedömning för att bestämma vilka slag av projekt som ska undergå en bedömning eller för att fastställa de kriterier och/eller gränsvärden som ska iakttas, begränsades denna befogenhet av skyldigheten enligt artikel 2.1 att göra en miljöbedömning av projekt som kan medföra en betydande miljöpåverkan, bland annat på grund av sin art, storlek eller lokalisering.

En medlemsstat som fastställer kriterier och/eller gränsvärden som omfattar en sådan nivå att samtliga projekt som hör till en grupp som anges i bilaga II redan i förväg är undantagna från skyldigheten att företa en miljöbedömning, överskrider den befogenhet att företa en skönsmässig bedömning som föreskrivs i artikel 2.1 och 4.2 i direktivet, om

---

⁸ De faktiska och rättsliga omständigheterna beskrivs i avsnitt II. 1. a) "Begreppet 'projekt'".

inte samtliga de projekt som har undantagits, på grundval av en helhetsbedömning, kan anses vara sådana att de inte kan ha betydande inverkan på miljön.

Dom av den 21 mars 2013, Salzburger Flughafen (C-244/12, [EU:C:2013:203](#))

”Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Direktiv 85/337/EEG – Artiklarna 2.1 och 4.2 – Projekt som omfattas av bilaga II – Utförande av arbeten för utbyggnad av flygplatsinfrastruktur – Prövning på grundval av gränsvärden eller kriterier – Artikel 4.3 – Urvalskriterier – Punkt 2 g i bilaga III – Tätbefolkade områden”

Slutsatserna i domen i målet Kraaijeveld m.fl.⁹ om tolkningen av artikel 4.2 i direktiv 85/337 bekräftades och utvecklades i domen i målet Salzburger Flughafen. Det målet avsåg frågan huruvida ett sådant projekt som utbyggnaden av flygplatsinfrastrukturen på Salzburgs flygplats (Österrike), som var i fråga i detta mål, skulle bli föremål för en bedömning av inverkan på miljön i den mening som avsågs i direktiv 85/337.¹⁰

I den österrikiska införlivandelagstiftningen till direktiv 85/337 föreskrevs att det, utöver vissa ändringar avseende start- och landningsbanor, endast var ändringar av flygplatser som sannolikt skulle öka antalet flygrörelser med minst 20 000 per år som behövde bli föremål för en miljöbedömning.

Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen, Österrike), som skulle pröva en talan som väckts av Salzburgs flygplatsoperatör mot den behöriga administrativa myndighetens beslut att kräva en miljökonsekvensbedömning av det projekt för utbyggnad av flygplatsens infrastruktur som operatören ansökt om tillstånd för, beslutade att fråga EU-domstolen huruvida direktiv 85/337 utgjorde hinder för den ovan angivna österrikiska införlivandelagstiftningen.

EU-domstolen besvarade frågan jakande och erinrade om att artikel 4.2 b i direktiv 85/337 visserligen gav medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning när de skulle fastställa gränsvärden eller kriterier för att bestämma huruvida det krävdes en miljökonsekvensbedömning för ett sådant projekt, vilket hörde till de grupper som förtecknades i bilaga II till direktivet, men att Österrike hade överskridit detta utrymme för skönsmässig bedömning, eftersom gränsvärdet på minst 20 000 flygrörelser per år ledde till att ändringar beträffande infrastrukturen på små och medelstora flygplatser i praktiken aldrig kunde bli föremål för en miljökonsekvensbedömning, trots att det inte kunde uteslutas att sådana arbeten hade en betydande miljöpåverkan.

Den omständigheten att man fastställt ett sådant gränsvärde för att avgöra om det var nödvändigt att genomföra en miljökonsekvensbedömning av sådana projekt som de aktuella i det nationella målet, innebar dessutom att den österrikiska införlivandelagstiftningen, trots den skyldighet som åvilade medlemsstaterna enligt

⁹ Dom av den 24 oktober 1996, Kraaijeveld m.fl. (C-72/95, [EU:C:1996:404](#)).

¹⁰ I dess lydelse enligt rådets direktiv 97/11/EG av den 3 mars 1997 (EGT L 73, 1997, s. 5).

artikel 4.3 i direktiv 85/337, enbart tog hänsyn till den kvantitativa aspekten av konsekvenserna av ett projekt utan att övriga urvalskriterier i bilaga III till direktivet beaktades. Detta gällde i synnerhet kriteriet i punkt 2 g i denna bilaga, det vill säga befolkningstätheten i det område som berörs av projektet.

ii. Motivering av ett beslut att ett projekt inte ska bli föremål för en bedömning

Dom av den 30 april 2009, Mellor (C-75/08, [EU:C:2009:279](#))

”Direktiv 85/337/EEG – Bedömning av projekts miljöpåverkan – Skyldighet att offentliggöra motiveringen av beslutet att ett projekt inte ska bli föremål för en bedömning”

I ett mål om en begäran om förhandsavgörande från Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Appellationsdomstolen för England och Wales (avdelningen för tvistemål), Förenade kungariket) klargjorde EU-domstolen hur den behöriga förvaltningsmyndighetens beslut att inte göra en miljökonsekvensbedömning av ett projekt som var hänförligt till bilaga II till direktiv 85/337 skulle motiveras.

I oktober 2006 ansökte Partnerships in Care om bygglov för att uppföra en sjukvårdsavdelning med medelhög säkerhet på ett markområde beläget i en jordbruksbygd i den särskilt natursköna miljön i Nidderdale (”Nidderdale Area of Outstanding Natural Beauty”).

Genom en skrivelse av den 4 december 2006 offentliggjorde Secretary of State for Communities and Local Government (nedan kallad Secretary of State) ett beslut enligt vilket det inte krävdes någon miljökonsekvensbedömning. Beslutet motiverades med att projektet i fråga var ett ”bilaga II-projekt” som sannolikt inte skulle medföra betydande miljöpåverkan på grund av faktorer såsom dess art, storlek eller lokalisering. Några mer specifika skäl angavs inte.

Christopher Mellor överklagade Secretary of States beslut. Hans överklagande ogillades av High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Överdomstolen (England och Wales), avdelningen Queen’s Bench, Förenade kungariket). Den hänskjutande domstolen, som skulle pröva målet i andra instans, beslutade att ställa tolkningsfrågor för att få klarhet i huruvida, och i förekommande fall hur, ett beslut om att inte göra en miljökonsekvensbedömning enligt direktiv 85/337¹¹ skulle motiveras.

EU-domstolen angav att artikel 4 i direktiv 85/337 skulle tolkas så, att det enligt denna bestämmelse inte krävdes att själva det beslut, vari slutsatsen dras att det inte är nödvändigt att ett projekt som omfattas av bilaga II till nämnda direktiv ska bli föremål för

¹¹ I dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och rätt till rättslig prövning, av rådets direktiv 85/337/EEG och 96/61/EG (EUT L 156, 2003, s. 17).

en miljökonsekvensbeskrivning, innehåller skälen till att den behöriga myndigheten beslutade att en sådan bedömning inte var nödvändig. För det fall en berörd person framställer en begäran härom är den behöriga förvaltningsmyndigheten emellertid skyldig att informera vederbörande om skälen till att beslutet fattades eller tillhandahålla vederbörande relevanta uppgifter och dokument, som svar på begäran. Ett sådant senare meddelande kan ta form av en uttrycklig redogörelse för skälen men även av att den berörda myndigheten tillhandahåller relevanta uppgifter och dokument, som svar på en begäran.

EU-domstolen klargjorde också att en medlemsstats beslut att ett projekt som omfattas av bilaga II till direktiv 85/337 inte ska bli föremål för en miljökonsekvensbeskrivning enligt artiklarna 5–10 i nämnda direktiv, om det innehåller de skäl som beslutet grundas på, ska anses tillräckligt motiverat om skälen, jämte de uppgifter som redan bragts till berördas kännedom och eventuellt kompletterats med nödvändiga ytterligare uppgifter som den behöriga nationella myndigheten är skyldig att på begäran tillhandahålla dem, är tillräckliga för att de berörda ska kunna bedöma om det finns anledning att överklaga beslutet.

c) Undantag från skyldigheten att göra en konsekvensbedömning

Dom av den 29 juli 2019 (stora avdelningen), Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Esbokonventionen – Århuskonventionen – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 6.3 – Begreppet ’projekt’ – Bedömning av konsekvenserna för det berörda området – Artikel 6.4 – Begreppet ”tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse” – Bevarande av vilda fåglar – Direktiv 2009/147/EG – Miljökonsekvensbedömning av vissa offentliga och privata projekt – Direktiv 2011/92/EU – Artikel 1.2 a – Begreppet ’projekt’ – Artikel 2.1 – Artikel 4.1 – Miljökonsekvensbedömning – Artikel 2.4 – Undantag från bedömning – Gradvis avveckling av kärnkraft – Nationell lagstiftning i vilken det, för det första, föreskrivs att den industriella elproduktionen ska återupptas för en tid av tio år vid ett kärnkraftverk som för närvarande inte är i drift, vilket medför att det datum för stängningen av kärnkraftverket som ursprungligen hade fastställts av den nationella lagstiftaren skjuts upp i tio år, och, för det andra, att det slutdatum som ursprungligen hade föreskrivits av den nationella lagstiftaren för stängningen av och upphörandet av industriell elproduktion vid ett kärnkraftverk som är i drift skjuts upp i tio år – Någon miljökonsekvensbedömning har inte genomförts”

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,¹² tolkade EU-domstolen även artikel 2.4 i direktiv 2011/92, enligt vilken medlemsstaterna i undantagsfall får besluta att ett visst projekt helt eller delvis ska undantas från föreskrifterna i direktivet.

Domstolen klargjorde att en medlemsstat – i syfte att trygga sin elförsörjning – enligt denna bestämmelse får undanta ett projekt för en förlängning av den industriella elproduktionen i ett kärnkraftverk från miljökonsekvensbedömning endast om den visar bland annat att det föreligger en rimligt sannolik risk för tryggheten av elförsörjningen och att projektet är så brådskande att det kan motivera att någon miljökonsekvensbedömning inte görs. Den möjligheten till undantag ska emellertid uppfattas så, att den inte påverkar tillämpningen av skyldigheten att göra en miljökonsekvensbedömning för projekt som, såsom i det nationella målet, har gränsöverskridande påverkan.

3. Konsekvensbedömningens omfattning

Dom av den 14 mars 2013, Leth (C-420/11, [EU:C:2013:166](#))

”Miljö – Direktiv 85/337/EEG – Miljökonsekvensbedömning av vissa offentliga och privata projekt – Tillstånd som beviljats ett sådant projekt utan att någon lämplig bedömning genomförts – Syftena med denna bedömning – Villkor som ska vara uppfyllda för att det ska föreligga en rätt till skadestånd – Huruvida skydd för enskilda som drabbas av förmögenhetsskada omfattas”

Efter en begäran om förhandsavgörande från Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) klargjorde domstolen omfattningen av en konsekvensbedömning enligt direktiv 85/337¹³ när det aktuella projektet även gav upphov till onormala störningar i grannskapet.

Klaganden i det nationella målet, Jutta Leth, ägde ett hus som var beläget inom säkerhetsområdet för flygplatsen Wien-Schwechat i Österrike. Under den tid som direktiv 85/337 var tillämpligt, i dess olika lydelse, förändrades denna flygplats genom flera utbyggnader, utan att det gjordes någon miljökonsekvensbedömning enligt direktivet.

Jutta Leth hade i österrikisk domstol yrkat på skadestånd från Österrikiska staten och Land Niederösterreich (delstaten Niederösterreich, Österrike) för lantegendomens värdeminskning på grund av flygplansbullret. Hon motiverade ersättningskravet med att utbyggnadens miljöpåverkan skulle ha bedömts enligt direktiv 85/337.

¹² De faktiska och rättsliga omständigheterna i målet beskrivs i avsnitt I.1. a "Begreppet 'projekt'". Domen behandlas även i avsnitt I.2. a "Projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan" och avsnitt III.1. "Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2011/92".

¹³ I dess lydelse enligt rådets direktiv 97/11/EG av den 3 mars 1997 (EGT L 73, 1997, s. 5) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen), som skulle avgöra tvisten, ville bland annat få klarhet i huruvida artikel 3 i direktiv 85/337 skulle tolkas så, att en miljökonsekvensbedömning enligt denna artikel inbegrep en bedömning av det aktuella projektets inverkan på värdet på materiella tillgångar.

EU-domstolen konstaterade att enligt artikel 3 i direktiv 85/337 ska de direkta och indirekta effekterna av ett projekt bedömas beträffande bland annat människor och materiella tillgångar. Enligt fjärde strecksatsen i denna artikel ska även sådana effekter bedömas beträffande samspelet mellan dessa båda faktorer. Det ska således särskilt bedömas vilken påverkan ett projekt har beträffande människors användning av materiella tillgångar.

Vid bedömningen av sådana projekt som är föremål för prövning i det nationella målet, vilka kan medföra ökat flygbuller, är det följaktligen nödvändigt att undersöka effekterna av dessa projekt på människors användning av byggnader. Det går emellertid inte att utläsa av lydelsen i nämnda artikel 3 att miljöbedömningen ska utsträckas till att omfatta förmögenhetsvärdet på materiella tillgångar. En sådan tolkning är dessutom inte förenlig med målet med direktiv 85/337.

EU-domstolen slog således fast att en miljökonsekvensbedömning enligt artikel 3 i direktivet ska fastställa, beskriva och bedöma de direkta och indirekta effekterna av buller på människor i samband med användningen av fast egendom som blir påverkad av ett sådant projekt som är aktuellt i det nationella målet. Bedömningen ska däremot inte omfatta ett sådant projekts inverkan på värdet av materiella tillgångar.

Dom av den 24 februari 2022, *Namur-Est Environnement* (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))¹⁴

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Direktiv 92/43/EG – Bevarande av livsmiljöer – Gränsdragning mellan bedömnings- och tillståndsförfarandet enligt artikel 2 i direktiv 2011/92/EU i ett nationellt förfarande för undantag från artskyddsåtgärderna enligt direktiv 92/43/EEG – Begreppet tillstånd – Komplex beslutsprocess – Bedömningsskyldighet – Materiell räckvidd – Det stadium av förfarandet då allmänheten ska garanteras att få delta i beslutsprocessen”

Efter en begäran om förhandsavgörande från Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Belgien) klaggjorde EU-domstolen omfattningen av den konsekvensbedömning som ska göras enligt direktiv 2011/92 när det aktuella projektet kräver att exploatören beviljas undantag från de skyddsåtgärder för djur- och växtarter som föreskrivs i direktiv 92/43.

Den 4 november 2008 ansökte bolaget Sagrex SA hos den ansvariga myndigheten i regionen Vallonien om ett samlat tillstånd för ett projekt där ett stenbrott på mer än 50

---

¹⁴ Denna dom behandlas även i avsnitt I.4.b ”Fastställande av de processuella villkoren för genomförande av en miljökonsekvensbedömning”, och avsnitt I. 5. a ii. ”Allmänhetens deltagande i en beslutsprocess i flera steg”.

hektar i Bossimé (Belgien) åter skulle tas i bruk, med vidhängande anordningar och anläggningsarbeten, bland annat vid floden Maas.

Den 1 september 2010 anmodade denna myndighet Sagrex att inkomma med ändringsplaner och en kompletterande bedömning av projektets miljöpåverkan.

Den 15 april 2016 gav Sagrex i samband med detta projekt in en ansökan till generaldirektören för Regionen Valloniens departement för natur- och skogsfrågor om undantag från de skyddsåtgärder för djur- och växtarter som föreskrevs i den belgiska införlivandelagstiftningen till direktiv 92/43. Genom ett beslut om undantag av den 27 juni 2016 biföll generaldirektören ansökan, under förutsättning att Sagrex vidtog en rad mildrande åtgärder.

Tre månader senare ingav Sagrex till den ansvariga myndigheten i regionen Vallonien ändringsplanerna för och den kompletterande bedömningen av projektet, i enlighet med vad som krävts den 1 september 2010. Genom beslut av den 25 september 2017 avslög emellertid den vallonska ministern med ansvar för miljö och fysisk planering Sagrex ansökan om samlat tillstånd.

I mellantiden överklagade föreningen Namur-Est Environnement generaldirektörens undantagsbeslut av den 27 juni 2016 till Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen). Till stöd för sin talan gjorde föreningen särskilt gällande att undantagsbeslutet utgjorde ett tillstånd för ett projekt i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv 2011/92 och att det borde ha föregåtts av en miljökonsekvensbedömning med ett offentligt samråd, vilket inte var fallet.

Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen) beslutade mot den bakgrunden att ställa flera tolkningsfrågor till EU-domstolen om bland annat kravet på bedömning och tillstånd enligt artikel 2.1 i direktiv 2011/92 för projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

EU-domstolen framhöll i detta avseende att det framgår av bestämmelserna i direktiv 2011/92 som helhet att beslutet om tillstånd till projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska fattas efter det att hela processen är avslutad med att utvärdera nämnda projekt. Denna beslutsprocess, som utmynnar i ett tillstånd, ska leda till att den ansvariga myndigheten fullständigt beaktar den inverkan på miljön som de projekt som omfattas av det dubbla krav på bedömning och tillstånd som föreskrivs i artikel 2.1 i direktiv 2011/92 kan ha på miljön.

Av detta följer att i det specifika fall då ett projekt som omfattas av denna dubbla skyldighet – att göra en bedömning och att inhämta tillstånd – endast kan genomföras om exploatören ansöker om och beviljas ett undantag från de skyddsåtgärder för djur- och växtarter som föreskrivs i de nationella bestämmelser som införlivar direktiv 92/43, och där projektet följaktligen kan påverka dessa arter, ska bedömningen av projektet bland annat avse denna påverkan.

4. Tillståndsförfaranden i flera steg

a) Tidpunkt för genomförande av konsekvensbedömningen

Dom av den 7 januari 2004, Wells (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))¹⁵

"Direktiv 85/337/EEG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa projekt – En medlemsstats åtgärd som innebär att ett tillstånd till utvinning utfärdas utan att en miljökonsekvensbeskrivning upprättas – Direktivens direkta effekt – Triangulär situation"

I domen i målet Wells klargjorde domstolen särskilt vid vilken tidpunkt en konsekvensbedömning enligt direktiv 85/337 ska göras när tillståndsförfarandet består av flera steg.

High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Överdomstolen (England och Wales), avdelningen Queen's Bench, Förenade kungariket) hade begärt ett förhandsavgörande av EU-domstolen i ett mål mellan Delena Wells och Förenade kungarikets myndigheter angående återupptagandet av driften av Conygar Quarry, ett stenbrott för utvinning av byggmaterial som var beläget i närheten av hennes bostad.

När Delena Wells köpte sitt hus 1984 hade stenbrottet, som beviljades utvinningstillstånd 1947, inte använts på flera år. Efter en ansökan från stenbrottets ägare beslutade emellertid den behöriga myndigheten, Mineral Planning Authority (myndighet med ansvar för fysisk planering vad avser mineraler) (nedan kallad MPA), genom beslut av den 24 augusti 1992, att registrera det äldre utvinningstillståndet för stenbrottet, samtidigt som den förklarade att utvinning inte kunde ske lagenligt såvida inte en ansökan om fastställelse av nya villkor ingivits, och med förbehåll för att denna ansökan slutgiltigt bifalls.

Stenbrottets ägare ansökte om fastställelse av nya villkor för verksamheten och MPA fastställde genom beslut av den 22 december 1994 strängare villkor än vad ägarna hade föreslagit. Ägarna utnyttjade således sin rätt att överklaga till Secretary of State for Transport, Local Government and the Regions (nedan kallad Secretary of State).

Genom beslut av den 25 juni 1997 införde Secretary of State 54 villkor för utvinning och överlämnade i vissa avseenden till behörig MPA att göra en bedömning. Dessa planer godkändes av MPA genom beslut av den 8 juli 1999.

Varken Secretary of State eller behörig MPA utredde huruvida det var nödvändigt att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning med tillämpning av direktiv 85/337.

Mot den bakgrunden begärde Delena Wells att Secretary of State skulle vidta lämpliga åtgärder (det vill säga återkalla eller ändra utvinningstillståndet) så att avsaknaden av

---

¹⁵ Denna dom beskrivs även under rubriken I.6.a "Direktivens vertikala direkta effekt och negativa återverkningar på tredje mans rättigheter".

miljökonsekvensbeskrivning under tillståndsprocessen kunde avhjälpas. Eftersom hon inte erhöll något svar, väckte hon talan vid High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Överdomstolen (England och Wales), avdelningen Queen's Bench), som ställde ett antal frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande.

Mot den bakgrunden klargjorde EU-domstolen särskilt när en miljökonsekvensbedömning ska genomföras inom ramen för ett sådant tillståndsförfarande i flera steg som det aktuella i det målet.

EU-domstolen erinrade om att en miljökonsekvensbedömning enligt artikel 2.1 i direktiv 85/337 ska göras "innan tillstånd ges". Enligt det första skälet i detta direktiv ska projektets inverkan på miljön beaktas i beslutsprocessen "på ett så tidigt stadium som möjligt".

Den inverkan som projektet kan få på miljön ska följaktligen identifieras och bedömas i samband med handläggningen som rör det huvudsakliga beslutet, när det i nationell rätt föreskrivs att tillståndsprocessen ska äga rum i flera steg, varav ett leder till det huvudsakliga beslutet och det andra till ett beslut om verkställande som inte kan överskrida de parametrar som fastställts i det huvudsakliga beslutet. Endast om denna inverkan kan identifieras först under handläggningen som rör beslutet om verkställande ska bedömningen göras under denna handläggning.

b) Fastställande av de processuella villkoren för genomförande av en miljökonsekvensbedömning

Dom av den 24 februari 2022, Namur-Est Environnement (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Direktiv 92/43/EEG – Bevarande av livsmiljöer – Gränsdragning mellan bedömnings- och tillståndsförfarandet enligt artikel 2 i direktiv 2011/92/EU i ett nationellt förfarande för undantag från artskyddsåtgärderna enligt direktiv 92/43/EEG – Begreppet tillstånd – Komplex beslutsprocess – Bedömningsskyldighet – Materiell räckvidd – Det stadium av förfarandet då allmänheten ska garanteras att få delta i beslutsprocessen"

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,¹⁶ uttalade sig EU-domstolen även om medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller att fastställa de processuella villkoren för en miljökonsekvensbedömning enligt direktiv 2011/92 när beslutsprocessen består av flera steg.

¹⁶ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna i målet, avsnitt I.3. "Konsekvensbedömningens omfattning". Domen behandlas även i avsnitt I. 5. a ii "Allmänhetens deltagande i en beslutsprocess i flera steg".

EU-domstolen framhöll i detta hänseende att det uttryckligen anges i artikel 2.2 i direktiv 2011/92 att miljökonsekvensbeskrivningen kan integreras i befintliga nationella tillståndsförfaranden. Av detta följer dels att bedömningen inte nödvändigtvis måste göras inom ramen för ett särskilt förfarande som har inrättats för detta ändamål, dels att bedömningen inte nödvändigtvis måste genomföras inom ramen för ett enda förfarande.

Även om medlemsstaterna således har ett utrymme för skönsmässig bedömning som ger dem möjlighet att fastställa de processuella villkoren för en miljökonsekvensbedömning och att fördela de olika befogenheter som denna bedömning omfattar mellan flera myndigheter, måste detta utrymme utnyttjas så, att kraven i direktiv 2011/92 är uppfyllda och de mål som eftersträvas med direktivet iakttas fullt ut. Bedömningen av ett projekts miljöpåverkan ska således under alla omständigheter dels vara fullständig, dels göras innan ett tillståndsbeslut avseende projektet fattas.

EU-domstolen klargjorde också, med avseende på de särskilda omständigheterna i det nationella målet, att för det fall en medlemsstat anförtror befogenheten att utvärdera en del av miljöpåverkan av ett projekt och fatta ett beslut efter denna delbedömning till en annan myndighet än den som den har anförtrott att godkänna projektet, måste detta beslut med nödvändighet antas innan tillstånd för projektet beviljas. En delvis bedömning eller ett tidigare beslut får dessutom inte föregripa vare sig den helhetsbedömning som den myndighet som är behörig att godkänna projektet under alla omständigheter måste göra eller det beslut som ska fattas efter denna helhetsbedömning.

5. Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning

a) Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser

i. Närmare bestämmelser om information till allmänheten

Dom av den 7 november 2019, Flausch m.fl. (C-280/18, [EU:C:2019:928](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning – Tidpunkt då talfrister börjar löpa”

Med anledning av en begäran om förhandsavgörande från Symvoulio tis Epikrateias (Högsta förvaltningsdomstolen, Grekland) klargjorde EU-domstolen vad som gäller i fråga om information till allmänheten och allmänhetens deltagande i beslutsprocesser i miljöfrågor enligt direktiv 2011/92.

Det nationella målet uppkom i samband med byggandet av en turistanläggning på den grekiska ön Ios. En uppmaning till alla berörda att delta i förfarandet för

miljökonsekvensbedömning av projektet offentliggjordes i enlighet med nationell lagstiftning i lokaltidningen på ön Syros (ögruppen Kykladerna, Grekland) och i lokalerna för regionen Sydegeiska öarna på samma ö, vilken är belägen cirka 55 sjömil från los och saknar daglig förbindelse med los.

Ett år senare beslutade ministrarna för miljö och energi respektive turism att godkänna projektet för uppförande av turistanläggningen. Beslutet offentliggjordes på regeringens webbplats *Diavgeia* och på miljöministeriets webbplats.

Flera fastighetsägare på ön los och tre miljöskyddsföreningar väckte talan om ogiltigförklaring av detta beslut om godkännande mer än 18 månader efter beslutets antagande. De hävdade att de fick kännedom om beslutet först när arbetet med iordningställandet av marken inleddes.

Den hänskjutande domstolen påpekade i detta avseende att enligt den nationella införlivandelagstiftningen till direktiv 2011/92, och fram till dess att ett elektroniskt miljöregister införs, inleds förfarandet för allmänhetens deltagande genom att ett meddelande med information om projektet anslås i lokalerna hos den berörda regionens förvaltningsmyndighet och offentliggörs i lokalpressen, i förening med en uppmaning till alla berörda att ta del av miljökonsekvensbedömningen och yttra sig därom.

I grekisk lag föreskrivs också en tidsfrist på 60 dagar för att väcka talan om ogiltigförklaring av sådana beslut som tillståndsbeslutet avseende turistanläggningen på ön los. Fristen börjar löpa då beslutet offentliggörs på internet.

Mot den bakgrunden beslutade den hänskjutande domstolen att ställa tolkningsfrågor till EU-domstolen för att få klarhet i huruvida förfarandet för allmänhetens deltagande innan det omtvistade beslutet antogs var förenligt med kraven i direktiv 2011/92 och huruvida tidsfristen för att väcka talan om ogiltigförklaring av detta beslut kunde böra löpa när det offentliggjordes på en webbplats på internet.

I domen konstaterade EU-domstolen först och främst att rätten att fastställa närmare bestämmelser om såväl information till som samråd med allmänheten överlämnas åt medlemsstaterna i direktiv 2011/92, förutsatt att dessa bestämmelser varken är mindre förmånliga än dem som reglerar liknande nationella situationer (likvärdighetsprincipen) eller medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen).

Domstolen erinrade om att de behöriga myndigheterna, vad beträffar effektivitetsprincipen, ska försäkra sig om att de informationskanaler som används är tillräckliga för att nå de berörda medborgarna, så att de på ett adekvat sätt kan få kännedom om planerade projekt, om beslutsprocessen och om möjligheterna att på ett tidigt stadium delta i processen.

EU-domstolen ansåg inte att ett offentliggörande i lokalerna för den lokala förvaltningen på ön Syros, även i kombination med ett offentliggörande i den lokala tidningen på sistnämnda ö, var ett adekvat sätt att informera den berörda allmänheten om ett

fastighetsprojekt som är avsett att genomföras på en annan ö som ligger 55 sjömil därifrån.

EU-domstolen påpekade vidare att villkoren för tillgång till handlingarna i förfarandet för allmänhetens deltagande måste göra det möjligt för den berörda allmänheten att utöva sina rättigheter på ett effektivt sätt, vilket innebär att det ska vara lätt att ta del av handlingarna. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida sådana krav har uppfyllts i det nationella målet, bland annat med beaktande av den berörda allmänhetens ansträngningar för att resa mellan öarna Los och Syros, och de möjligheter som de behöriga myndigheterna hade för att till priset av en proportionerlig ansträngning göra handlingarna tillgängliga på ön Los.

EU-domstolen ansåg slutligen att direktiv 2011/92 utgjorde hinder för en nationell lagstiftning som ger medlemmarna av den berörda allmänheten en frist för att väcka talan som börjar löpa från och med offentliggörandet, på internet, av ett tillstånd för ett projekt, när de tidigare inte har haft en adekvat möjlighet att informera sig om tillståndsförfarandet i enlighet med direktivets krav.

ii. Allmänhetens deltagande under en beslutsprocess i flera steg

Dom av den 24 februari 2022, Namur-Est Environnement (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Direktiv 92/43/EG – Bevarande av livsmiljöer – Gränsdragning mellan bedömnings- och tillståndsförfarandet enligt artikel 2 i direktiv 2011/92/EU i ett nationellt förfarande för undantag från artskyddsåtgärderna enligt direktiv 92/43/EEG – Begreppet tillstånd – Komplex beslutsprocess – Bedömningsskyldighet – Materiell räckvidd – Det stadium av förfarandet då allmänheten ska garanteras att få delta i beslutsprocessen"

I detta mål, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,¹⁷ ställde den hänskjutande domstolen även frågor om allmänhetens deltagande, enligt direktiv 2011/92, i en komplex beslutsprocess som kännetecknas av att en viss myndighet är skyldig att, i ett inledande eller mellanliggande skede av denna process, bedöma endast en del av det berörda projektets miljöpåverkan.

EU-domstolen erinrade om att artiklarna 6 och 8 i direktiv 2011/92 ålägger medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att, inom ramen för förfarandet för bedömning och godkännande av projekt som omfattas av direktivet, säkerställa allmänhetens deltagande på ett sätt som uppfyller ett antal villkor. Det krävs enligt dessa artiklar att allmänhetens deltagande sker i ett tidigt stadium av beslutprocessen, att

---

¹⁷ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna, avsnitt I.3. "Konsekvensbedömningens omfattning". Domen behandlas även i avsnitt I.4.b "Fastställande av de processuella villkoren för genomförande av en miljökonsekvensbedömning".

deltagandet är faktiskt och att resultatet av deltagandet beaktas av den ansvariga myndigheten när den beslutar att godkänna eller inte godkänna projektet.

Dessa olika krav kan emellertid visa sig vara svårare att förena i en komplex beslutsprocess, i synnerhet när en viss myndighet, under ett förberedande eller mellanliggande skede, har att bedöma endast en del av det berörda projektets miljöpåverkan.

EU-domstolen framhöll således att i ett sådant fall ska kravet på ett tidigt deltagande från allmänhetens sida i beslutsprocessen tolkas och tillämpas på ett sätt som är förenligt med det fortsatt lika betydelsefulla kravet på att allmänheten faktiskt ska kunna delta i beslutsprocessen.

I en sådan komplex beslutsprocess som den som beskrevs av den hänskjutande domstolen innebär detta att kravet i artikel 6 i direktiv 2011/92 på att allmänheten på ett tidigt stadium ska kunna delta i beslutsprocessen inte innebär något krav på att det föregående beslutet avseende en del av projektets miljöpåverkan ska föregås av ett sådant deltagande, förutsatt att allmänhetens deltagande faktiskt säkerställs under förfarandet. Detta krav på faktiskt deltagande innebär för det första att det ägt rum innan den ansvariga myndigheten fattade sitt tillståndsbeslut, för det andra att allmänheten på ett meningsfullt och fullständigt sätt har kunnat yttra sig över projektets samtliga miljökonsekvenser och för det tredje att den ansvariga myndigheten kan beakta allmänhetens deltagande fullt ut.

b) Tillgång till rättslig prövning

i. Medlemsstaternas skyldigheter

Dom av den 15 oktober 2015, kommissionen/Tyskland (C-137/14, [EU:C:2015:683](#))

”Fördragsbrott – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning av vissa offentliga och privata projekt – Artikel 11 – Direktiv 2010/75/EU – Industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) – Artikel 25 – Tillgång till rättslig prövning – Nationella förfaranderegler som är oförenliga med unionsrätten”

År 2014 väckte Europeiska kommissionen talan mot Tyskland för fördragsbrott. Talan avsåg åsidosättande av Tysklands skyldigheter enligt artikel 11 i direktiv 2011/92.¹⁸

Enligt artikel 11.1 i detta direktiv ska medlemsstaterna inom ramen för den relevanta nationella lagstiftningen se till att medlemmar av den berörda allmänheten – vilka är tillräckligt berörda för att kunna väcka talan eller hävdar att en rättighet kränkts, när detta

¹⁸ I talan om fördragsbrott åberopade kommissionen även åsidosättande av artikel 25 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (EUT L 334, 2010, s. 17).

utgör en förutsättning enligt en medlemsstats förvaltningsprocessrättsliga lagstiftning – har möjlighet att få den materiella eller formella giltigheten av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som omfattas av bestämmelserna i direktiv 2011/92 om allmänhetens deltagande prövad i domstol eller något annat oberoende och opartiskt organ som inrättats genom lag.

I detta avseende kritiserade kommissionen bland annat Tyskland för att ha underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt denna bestämmelse genom att begränsa

- 1) de fall där ett administrativt beslut som omfattas av direktiv 2011/92 kan upphävas på grund av förfarandefel och
- 2) talerätten och domstolsprövningen till att endast avse invändningar som redan har framställts under det administrativa förfarandet.

EU-domstolen biföll talan såvitt avsåg dessa anmärkningar och framhöll att artikel 11 i direktiv 2011/92 utgör hinder för att medlemsstaterna föreskriver att nationella bestämmelser som har antagits för att införliva den aktuella artikeln endast ska vara tillämpliga i fall där ett besluts giltighet ifrågasätts på grund av att det inte har genomförts någon miljökonsekvensbedömning, men att de inte omfattar de fall där en miljökonsekvensbedömning visserligen har genomförts men genomförts på ett bristfälligt sätt.

Tyskland hade även åsidosatt sina skyldigheter enligt denna artikel genom att föreskriva att ett beslut kan upphävas på grund av förfarandefel endast i de fall där det helt saknas en miljökonsekvensbedömning eller där det saknas en förhandsprövning av inverkan på miljön och i de fall där klaganden visar att det finns ett orsakssamband mellan förfarandefelet och beslutets utgång. En sådan begränsning innebär nämligen att det i praktiken blir orimligt svårt att utöva den rätt att föra talan som följer av artikel 11 i direktiv 2011/92 och att syftet med detta direktiv, att ge medlemmar av den berörda allmänheten en omfattande rätt till rättslig prövning, äventyras.

EU-domstolen konstaterade vidare att artikel 11 i direktiv 2011/92 utgör hinder för att i nationella bestämmelser begränsa talerätten och domstolsprövningen till att endast avse invändningar som redan har framställts inom den föreskrivna fristen i det administrativa förfarande i vilket beslutet har fattats.

EU-domstolen klargjorde i detta hänseende att även om artikel 11.4 i direktiv 2011/92 inte utesluter att en domstolsprövning föregås av en prövning av en administrativ myndighet eller hindrar att det i nationell rätt föreskrivs en skyldighet för sökanden att uttömma de administrativa rättsmedlen innan vederbörande ger in ett överklagande till domstol. Denna unionsrättsliga bestämmelse gör det emellertid inte möjligt att föreskriva någon begränsning av de grunder som klaganden får åberopa som stöd för sitt överklagande till domstol.

En sådan begränsning av vilken typ av grunder som klaganden får åberopa till stöd för sitt överklagande till den domstol som är behörig att pröva giltigheten av det administrativa

beslut som rör klaganden, kan inte anses vara motiverad av rättssäkerhetsskäl. Det har inte på något sätt visats att en fullständig domstolsprövning av om nämnda beslut är välgrundat skulle kunna anses innebära ett åsidosättande av rättssäkerhetsprincipen.

Vad beträffar det argument som rör de administrativa förfarandenas effektivitet, är det visserligen riktigt att den omständigheten att en grund åberopas för första gången inom ramen för ett domstolsförfarande i vissa fall kan ha negativ inverkan på ärendets handläggning. Det ska emellertid erinras om att det mål som eftersträvas med artikel 11 i direktiv 2011/92 inte endast består i att säkerställa största möjliga tillgång till rättslig prövning för den enskilde utan även i att säkerställa att nämnda prövning avser giltigheten hos det angripna beslutet, materiellt och formellt sett, i dess helhet.

EU-domstolen underströk i detta sammanhang att den nationella lagstiftaren dock har rätt att föreskriva särskilda förfaranderegler, såsom att ett argument som framförts på ett rättsstridigt sätt eller i ond tro inte kan upptas till sakprövning. Sådana regler är nämligen ändamålsenliga för att säkerställa domstolsförfarandets effektivitet.

ii. Upptagande till sakprövning av en talan som väckts av enskilda

Dom av den 16 april 2015, Gruber (C-570/13, [EU:C:2015:231](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning av vissa offentliga och privata projekt – Uppförande av ett köpcentrum – Bindande verkan av ett myndighetsbeslut om att inte genomföra någon miljökonsekvensbedömning – Utan allmänhetens deltagande”

EU-domstolen konstaterade, med anledning av en begäran om förhandsavgörande från Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen, Österrike), att direktiv 2011/92 utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken grannar som berörs av ett projekt avseende uppförande och drift av ett köpcentrum varken får invända mot ett beslut om att ingen miljökonsekvensbedömning behöver genomföras för projektet eller anföra som invändning mot projektets beviljande att det borde ha blivit föremål för en sådan bedömning.

I februari 2012 beviljade Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (oberoende förvaltningsmyndighet i delstaten Kärnten, Österrike) tillstånd för uppförande och drift av ett köpcentrum i Klagenfurt am Wörthersee (Österrike) på en fastighet som gränsade till en fastighet som tillhörde Karoline Gruber. Tillståndet föregicks inte av någon miljökonsekvensbedömning, enligt ett beslut som meddelades av delstatsregeringen i Kärnten den 21 juli 2010.

Karoline Gruber överklagade tillståndsbeslutet till Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen) och yrkade att det skulle ogiltigförklaras, bland annat eftersom ett sådant tillstånd måste föregås av en miljökonsekvensbedömning. Till stöd för

överklagandet framställde Karoline Gruber en invändning om rättsstridighet avseende beslutet av delstatsregeringen i Kärnten, i vilket delstatsregeringen hade fastslagit att ingen miljökonsekvensbedömning behövde göras för det aktuella projektet.

Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen) angav i detta hänseende att enligt österrikisk lagstiftning hade grannar som Karoline Gruber inte rätt vare sig att direkt överklaga ett beslut om huruvida det krävs en miljökonsekvensbedömning för det bygg- och driftsprojekt som är i fråga eller att bestrida detta beslut i samband med ett eventuellt överklagande av tillståndsbeslutet för nämnda projekt.

Den nationella domstolen beslutade under dessa förutsättningar att fråga EU-domstolen om en sådan nationell lagstiftning var förenlig med direktiv 2011/92.

EU-domstolen erinrade om att medlemsstaterna enligt artikel 11.1 i detta direktiv inom ramen för den relevanta nationella lagstiftningen skulle se till att de medlemmar av "den berörda allmänheten" i den mening som avses i artikel 1.2, som har ett "tillräckligt intresse", eller som hävdar "att en rättighet kränks", när detta utgör en förutsättning enligt en medlemsstats förvaltningsprocessrättsliga lagstiftning, ges möjlighet att få den materiella eller formella giltigheten av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som omfattas av bestämmelserna i direktiv 2011/92 prövad i domstol.

EU-domstolen framhöll också att medlemsstaterna visserligen förfogar över ett betydande utrymme för eget skön i sin bedömning av vad som utgör ett "tillräckligt intresse" eller att en "rättighet kränks" men att detta utrymme för eget skön begränsas av vad som följer av målet att ge den berörda allmänheten en omfattande tillgång till rättslig prövning. Även om den nationella lagstiftaren bland annat får föreskriva att enskilda i ett överklagande av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som avses i artikel 11 i direktiv 2011/92 endast får åberopa kränkning av rättigheter som är subjektiva och offentliga, ska bestämmelserna i denna artikel angående talerätten för enskilda inom den berörda allmänheten som berörs av beslut, handlingar eller underlåtenheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde inte tolkas restriktivt.

Av detta följer att en sådan nationell lagstiftning som var i fråga i det nationella målet, vilken innebar att en stor grupp av enskilda, däribland grannar som eventuellt uppfyllde villkoren i artikel 11.1 i direktiv 2011/92, berövades rätten till ett rättsmedel mot fastställelsebeslut avseende behovet av en miljökonsekvensbedömning för ett projekt, är oförenlig med detta direktiv.

iii. Uptagande till sakprövning av en talan som väckts av miljöskyddsföreningar

Dom av den 15 oktober 2009, Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening (C-263/08, [EU:C:2009:631](#))

”Direktiv 85/337/EEG – Allmänhetens deltagande i beslutsprocesser på miljöområdet – Rätt att föra talan mot beslut om tillstånd för projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan”

I domen i målet Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening konstaterade EU-domstolen att artikel 10a i direktiv 85/337¹⁹ utgjorde hinder för en nationell lagstiftning genom vilken rätten till rättslig prövning av ett beslut angående verksamhet som omfattades av tillämpningsområdet för nämnda direktiv förbehölls miljöskyddsföreningar med minst 2 000 medlemmar.

I det nationella målet hade Stockholms kommun (Sverige) ingått ett avtal om att anlägga en cirka 1 km lång tunnel i berget för att gräva ned elledningar som skulle ersätta luftburna högspänningsledningar.

Länsstyrelsen i Stockholms län bedömde på grundval av den miljökonsekvensbeskrivning som genomförts för projektet att det kunde antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Tillstånd att utföra arbetet beviljades ändå av den behöriga myndigheten. En miljöskyddsförening överklagade tillståndsbeslutet. Överklagandet avvisades emellertid med motiveringen att föreningen inte uppfyllde villkoret i nationell lagstiftning, att ha minst 2 000 medlemmar.

Högsta domstolen (Sverige), som prövade ett överklagande av detta beslut om avvisning, beslutade att begära förhandsavgörande från EU-domstolen, bland annat för att få klarhet i frågan huruvida direktiv 85/337 gav medlemsstaterna möjlighet att föreskriva att små miljöskyddsföreningar inte har rätt att väcka talan mot ett beslut som avser en verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv.

EU-domstolen erinrade i detta hänseende om att det framgår av direktiv 85/337 att det görs åtskillnad mellan å ena sidan den allmänhet som berörs av någon av de verksamheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde i allmänhet och å andra sidan den undergrupp till den berörda allmänheten, bestående av fysiska eller juridiska personer som, med hänsyn till sin särskilda ställning med avseende på den aktuella verksamheten, ska ha rätt, enligt artikel 10a i direktivet, att föra talan mot det beslut genom vilket verksamheten tillåts.

Sistnämnda artikel överlåter visserligen till de nationella lagstiftarna att fastställa eventuella krav som ska vara uppfyllda för att en icke-statlig miljöorganisation, såsom en förening, ska anses ha talerätt under ovannämnda omständigheter. De nationella regler

---

¹⁹ I dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

som införs i det avseendet ska emellertid säkerställa dels "en omfattande rätt till rättslig prövning", dels att bestämmelserna i direktiv 85/337 om rätt till rättslig prövning ges en ändamålsenlig verkan. De nationella bestämmelserna får således inte innebära en risk för att de unionsrättsliga bestämmelserna – innebärande en rätt för personer som har ett tillräckligt intresse av att ifrågasätta ett projekt, eller vars rättigheter kränks av projektet, däribland miljöskyddsföreningar, att föra talan i behörig rättsinstans – förlorar all ändamålsenlig verkan.

EU-domstolen framhöll att den svenska regeringen hade medgett att det bara fanns två föreningar med över 2000 medlemmar och slog således fast att artikel 10a i direktiv 85/337 ska tolkas så, att den utgör hinder för en bestämmelse i den svenska lagstiftningen genom vilken rätten till rättslig prövning av ett beslut angående en verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv förbehålls miljöskyddsföreningar som har minst 2 000 medlemmar.

Dom av den 12 maj 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, [EU:C:2011:289](#))

"Direktiv 85/337/EEG – Bedömning av projekts inverkan på miljön – Århuskonventionen – Direktiv 2003/35/EG – Tillgång till rättslig prövning – Icke-statliga miljöorganisationer"

Med anledning av en begäran om förhandsavgörande klargjorde EU-domstolen närmare omfattningen av miljöskyddsföreningars rätt att väcka talan enligt direktiv 85/337.²⁰

Det nationella målet rörde ett projekt för uppförande och drift av ett kolkraftverk i Lünen (Tyskland), för vilket en miljökonsekvensbedömning hade gjorts. I detta förfarande utfärdade den behöriga myndigheten ett förhandsbesked och ett delgodkännande och konstaterade att det inte fanns några rättsliga invändningar mot projektet.

Den icke-statliga miljöorganisationen Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV (nedan kallad Bund), inkom i juni 2008 med ett överklagande till Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Förvaltningsöverdomstolen i delstaten Nordrhein-Westfalen, Tyskland) och yrkade att förhandsbeskedet och delgodkännandet för projektet i fråga skulle upphävas. Bund gjorde särskilt gällande att bestämmelserna om införlivande av direktiv 92/43 hade åsidosatts.

Förvaltningsöverdomstolen menade att Bund inte hade talerätt, eftersom Bund inte gjorde gällande att en individuell materiell rättighet hade åsidosatts, vilket var en förutsättning för att ha talerätt enligt tysk rätt. Förvaltningsöverdomstolen ville emellertid få klarhet i huruvida det tyska kriteriet att en icke-statlig miljöorganisation måste hävda

---

²⁰ I dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

att en rättighet kränks i den bemärkelsen i sig är förenligt med unionsrätten, i synnerhet artikel 10a i direktiv 85/337.

Som svar på frågorna erinrade EU-domstolen om att det i artikel 10a första stycket i direktiv 85/337 föreskrivs att "den materiella eller formella giltigheten" av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som avses i den artikeln ska kunna bli föremål för prövning i domstol, utan att det i artikeln föreskrivs någon som helst begränsning av de grunder som får åberopas till stöd för en sådan talan.

I bestämmelsen anges två olika sakprövningsförutsättningar: Det får föreskrivas att en klagande får föra talan endast om denne har ett "tillräckligt intresse" eller hävdar att "en rättighet kränks", beroende på vad som krävs enligt nationell lagstiftning. I artikel 10a tredje stycket första meningen i direktiv 85/337 anges vidare att medlemsstaterna ska fastställa vad som utgör en kränkning av en rättighet, i enlighet med målet att ge den berörda allmänheten "en omfattande rätt till rättslig prövning".

Vad gäller en talan som förs av miljöskyddsorganisationer anges i artikel 10a tredje stycket andra och tredje meningarna i direktiv 85/337 att en sådan organisation i detta sammanhang ska anses ha ett tillräckligt intresse respektive anses ha rättigheter som kan kränkas, beroende på vad som krävs enligt nationell lagstiftning.

EU-domstolen framhöll, med avseende på dessa tillämpliga bestämmelser, att även om den nationella lagstiftaren får föreskriva att enskilda, i ett mål vid domstol om överklagande av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som avses i artikel 10a i direktiv 85/337, endast får åberopa kränkning av rättigheter som är subjektiva och offentliga, kan en sådan begränsning som sådan inte tillämpas vidare på miljöskyddsorganisationer, eftersom detta skulle vara oförenligt med de mål som eftersträvas med artikel 10a tredje stycket sista meningen i direktiv 85/337.

Såsom framgår av denna bestämmelse ska dessa organisationer visserligen kunna åberopa samma rättigheter som enskilda personer. Det skulle emellertid vara oförenligt med dels målet att ge den berörda allmänheten en omfattande rätt till rättslig prövning, dels likvärdighetsprincipen, att neka dessa organisationer rätten att även åberopa åsidosättanden av bestämmelser som följer av unionens miljö rätt, av den enda anledningen att dessa skyddar allmänhetens intressen. Såsom framgår av det nationella målet skulle detta nämligen i stor utsträckning beröva dessa organisationer möjligheten att se till att bestämmelser som följer av unionens miljö rätt, vilka oftast värnar om allmänintresset och inte endast om skydd av enskilda personers intressen, efterlevs.

Domstolen slog följaktligen fast att artikel 10a i direktiv 85/337 utgjorde hinder för en lagstiftning som inte ger sådana icke-statliga miljöskyddsorganisationer som avses i artikel 1.2 i detta direktiv möjlighet att inför domstol – i ett mål angående överklagande av ett beslut att ge tillstånd till projekt som "kan antas medföra betydande påverkan på miljön" i den mening som avses i artikel 1.1 i direktiv 85/337 – åberopa att en bestämmelse som följer av unionsrätten och som syftar till att skydda miljön har

åsidosatts, på grund av att bestämmelsen endast skyddar allmänhetens intressen och inte enskildas intressen.

iv. Kravet att kostnaderna inte får vara oöverkomliga

a. Räckvidd

Dom av den 15 mars 2018, North East Pylon Pressure Campaign och Sheehy (C-470/16, EU:C:2018:185)

”Begäran om förhandsavgörande – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Direktiv 2011/92/EU – Talerätt för medlemmar av den berörda allmänheten – Talan som har väckts för tidigt – Begreppen ’inte oöverkomligt kostsamma’ och ’beslut, handling eller underlåtenhet som omfattas av bestämmelserna om allmänhetens deltagande i direktivet’ – Århuskonventionens tillämplighet”

I ett mål om förhandsavgörande uttalade sig EU-domstolen om räckvidden av kravet enligt direktiv 2011/92 och Århuskonventionen, att kostnaderna för rättsliga förfaranden i miljöfrågor inte får vara oöverkomliga.²¹

EirGrid plc., ett statligt irländskt företag för elöverföring, ansökte år 2015 om tillstånd för att uppföra cirka 300 kraftledningsstolpar med högspänningskablar i syfte att sammankoppla Irlands och Nordirlands elnät och säkerställa elförsörjningen på hela ön. Efter det att EirGrid hade gett in sin formella ansökan om tillstånd för genomförande och en miljökonsekvensbeskrivning kallade An Bord Pleanála, den irländska överklagandenämnden för planärenden, till en muntlig förhandling den 7 mars 2016.

Den 4 mars 2016 ansökte en markägare och en påtryckningsgrupp om tillstånd att väcka talan mot tillståndsförfarandet. High Court (Överdomstolen i tvistemål, Irland) avslog ansökan med motiveringen att talan hade väckts för tidigt.

I förfarandet för fastställelse av rättegångskostnader var parterna oeniga om fördelningen av rättegångskostnaderna, vilka uppgick till mer än 500 000 euro. High Court (Överdomstolen i tvistemål) beslutade mot den bakgrunden att fråga EU-domstolen om den irländska rätten var förenlig med kravet i direktiv 2011/92 och Århuskonventionen på att vissa rättsliga förfaranden inte får vara oöverkomligt kostsamma.

EU-domstolen erinrade i detta hänseende om att kravet att kostnaderna inte får vara oöverkomliga i artikel 11.4 i direktiv 2011/92 avser samtliga kostnader för att delta i domstolsförfarandet. Av detta följer att detta krav ska tolkas så, att det är tillämpligt på

---

²¹ Konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, som undertecknades i Århus den 25 juni 1998 och godkändes på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2005/370/EG av den 17 februari 2005 (EUT L 124, 2005, s. 1) (nedan kallad Århuskonventionen).

ett förfarande vid en domstol i en medlemsstat, såsom det aktuella förfarandet i det nationella målet, inom ramen för vilket det avgörs huruvida en talan mot ett tillståndsförfarande kan tillåtas, i synnerhet då medlemsstaten inte har fastställt i vilket skede talan kan väckas.

EU-domstolen framhöll också att när en sökande har åberopat både grunder som avser en felaktig tillämpning av bestämmelserna om allmänhetens deltagande i beslutsprocesser i miljöfrågor och grunder som avser felaktig tillämpning av andra bestämmelser, är kravet på att kostnaderna inte får vara oöverkomliga enbart tillämpligt på kostnader hänförliga till den del av talan som omfattas av bestämmelserna om allmänhetens deltagande. I ett sådant fall ankommer det på den nationella domstolen att i överensstämmelse med rätt och billighet (*ex æquo et bono*), och enligt tillämpliga nationella processrättsliga villkor, skilja på de kostnader som är hänförliga till varje kategori, för att säkerställa skyddet mot oöverkomliga kostnader vad gäller den delen av talan som väckts med stöd av reglerna för allmänhetens deltagande.

EU-domstolen påpekade i detta sammanhang att artikel 9.3 och 9.4 i Århuskonventionen ska tolkas så, att samma krav är tillämpligt på aspekter i ett förfarande som inte skulle omfattas av direktiv 2011/92, i den mån sökanden i detta förfarande eftersträvar att nationell miljö rätt skulle efterlevas. Även om dessa bestämmelser inte har direkt effekt ankommer det på den nationella domstolen att tolka den interna processrätten på ett sätt som i möjligaste mån överensstämmer med dem.

EU-domstolen underströk slutligen att en medlemsstat inte kan föreskriva undantag från kravet enligt Århuskonventionen och direktiv 2011/92, att kostnaderna inte får vara oöverkomliga, för det fall en talan bedöms sakna grund eller har gjorts mot bättre vetande, eller det inte finns något orsakssamband mellan den påstådda överträdelsen av nationell miljö rätt och en miljöskada. Nationella domstolar får emellertid beakta sådana omständigheter som, till exempel, talans möjlighet att vinna bifall eller huruvida den saknar grund eller har gjorts mot bättre vetande, under förutsättning att de tilldelade rättegångskostnaderna inte blir orimligt höga.

b. Bedömningskriterier

Dom av den 11 april 2013, Edwards och Pallikaropoulos (C-260/11, [EU:C:2013:221](#))

”Miljö – Århuskonventionen – Direktiv 85/337/EEG – Direktiv 2003/35/EG – Artikel 10a – Direktiv 96/61/EG – Artikel 15a – Tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor – Begreppet ’oöverkomligt kostsamma’ domstolsförfaranden”

Som svar på en begäran om förhandsavgörande från Supreme Court of the United Kingdom (Förenade kungarikets högsta domstol) klargjorde EU-domstolen kriterierna för att bedöma kravet på ”inte oöverkomligt kostsamma” rättsliga förfaranden i miljöfrågor

enligt artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337²² och artikel 15a femte stycket i direktiv 96/61.²³

Efter att ha ogillat ett överklagande i ett miljömål frågade den hänskjutande domstolen hur den skulle tillämpa det ovannämnda kravet på att kostnaderna inte får vara oöverkomliga i det aktuella fallet, med hänsyn till de avsevärda kostnader som klaganden riskerade enligt tillämpliga nationella bestämmelser.

EU-domstolen framhöll i detta hänseende att kravet att ett domstolsförfarande inte får vara oöverkomligt kostsamt, i den mening som avses i artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337 och artikel 15a femte stycket i direktiv 96/61, innebär att de personer som omfattas av dessa bestämmelser inte, till följd av det kostnadsansvar som detta kan medföra, får hindras från att vid domstol väcka eller föra en sådan talan som faller inom tillämpningsområdet för dessa artiklar. När en nationell domstol har att avgöra en fråga om förpliktande för en rättssökande som inte vunnit bifall för sin talan i ett miljörättsligt mål att ersätta rättegångskostnaderna eller när den, mer allmänt, har att under ett tidigare skede i handläggningen ta ställning till huruvida kostnadsansvaret för den tappande parten ska begränsas, såsom kan vara fallet när det gäller domstolarna i Förenade kungariket, måste den försäkra sig om att detta krav iakttas och därvid beakta såväl den rättssökandes intressen som allmänintresset av miljöskydd.

Vid denna bedömning kan den nationella domstolen inte grunda sig endast på den rättssökandes ekonomiska situation, utan den måste även göra en objektiv analys av rättegångskostnadernas storlek. Kostnaden för ett förfarande får således inte överskrida den rättssökandes ekonomiska resurser, och den får under inga omständigheter framstå som objektivt orimlig. Den nationella domstolen får vid denna bedömning även beakta de aktuella parternas situation, huruvida det föreligger rimliga utsikter att den rättssökande når framgång med sin talan, den betydelse som talan har för den rättssökande och för miljöskyddet, huruvida de materiella och processuella rättsreglerna är komplicerade, huruvida talan i något skede har varit att anse som grundlös samt förekomsten av ett nationellt system för rättshjälp eller en nationell ordning för begränsning av betalningsansvaret för rättegångskostnaderna.

Den omständigheten att den berörda i praktiken inte har avhållits från att föra talan är däremot inte i sig tillräcklig för att förfarandet inte ska anses oöverkomligt kostsamt för vederbörande, i den mening som avses i direktiv 85/337 och direktiv 96/61.

Kravet att ett domstolsförfarande inte får vara oöverkomligt kostsamt ska slutligen inte bedömas olika beroende på om den nationella domstolen fattar sitt beslut i första, andra eller tredje instans.

---

²² I dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

²³ Rådets direktiv 96/61/EG av den 24 september 1996 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (EGT L 257, 1996, s. 26), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

6. Direkt effekt och direktivkonform tolkning

a) Direktivens direkta vertikala effekt och negativa återverkningar på tredje mans rättigheter

Dom av den 7 januari 2004, Wells (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))

”Rådets direktiv 85/337/EEG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa projekt – En medlemsstats åtgärd som innebär att ett tillstånd till utvinning utfärdas utan att en miljökonsekvensbeskrivning upprättas – Direktivens direkta effekt – Triangulär situation”

I detta mål, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,²⁴ skulle EU-domstolen även uttala sig i frågan huruvida en enskild person som Delena Wells, under sådana omständigheter som de aktuella i det nationella målet, i förekommande fall kan åberopa artikel 2.1 i direktiv 85/337, jämförd med artiklarna 1.2 och 4.2 i samma direktiv, mot de brittiska myndigheterna.

Enligt artikel 2.1 i direktiv 85/337 ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bland annat på grund av deras art, storlek eller lokalisering blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras påverkan innan tillstånd ges. Dessa projekt anges i artikel 4 i direktivet.

Förenade kungarikets regering anförde att om en enskild såsom Delena Wells anses ha rätt att åberopa denna bestämmelse mot myndigheterna i ett sådant mål som det aktuella nationella målet, uppstår en ”inverse direct effect”, enligt vilken Förenade kungariket har en direkt skyldighet att beröva stenbrottet Conygar Quarrys privata ägare deras rättigheter.

EU-domstolen erinrade i detta hänseende om att rättssäkerhetsprincipen utgör hinder för att direktiv skapar skyldigheter för enskilda. Ett direktiv kan endast ge upphov till rättigheter för enskilda. En enskild kan således inte åberopa ett direktiv gentemot en medlemsstat när det rör sig om en statlig skyldighet som har ett direkt samband med verkställandet av en annan skyldighet som enligt detta direktiv åligger tredje man.

Negativa återverkningar för tredje mans rättigheter motiverar däremot inte i sig att enskilda förvägras rätten att åberopa bestämmelserna i ett direktiv gentemot den berörda medlemsstaten, även om det är säkert att sådana återverkningar uppstår.

EU-domstolen konstaterade således, vad gäller målet vid den nationella domstolen, att Förenade kungarikets skyldighet att säkerställa att de behöriga myndigheterna gör en bedömning av miljöpåverkan från driften av stenbrottet Conygar Quarry inte var direkt kopplad till fullgörandet av någon skyldighet som stenbrottets ägare hade enligt direktiv

---

²⁴ Se, beträffande den faktiska och rättsliga bakgrunden till tvisten, avsnitt 1.4.a ”Tidpunkt då konsekvensbedömningen ska göras”.

85/337. Det faktum att gruvdriften måste upphöra i väntan på resultatet av bedömningen var förvisso en följd av att nämnda stat uppfyllt sina skyldigheter sent. Detta kan emellertid inte anses utgöra en "inverse direct effect" av bestämmelserna i nämnda direktiv gentemot ägarna till detta stenbrott.

EU-domstolen slog följaktligen fast att en enskild person, såsom Delena Wells, i förekommande fall kan göra gällande artikel 2.1 i direktiv 85/337, jämförd med artiklarna 1.2 och 4.2 i detta, gentemot de brittiska myndigheterna.

b) Direktivkonform tolkning av nationell rätt

Dom av den 17 oktober 2018, Klohn (C-167/17, [EU:C:2018:833](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Miljökonsekvensbedömning av vissa projekt – Rätt att väcka talan mot ett tillståndsbeslut – Krav på att förfarandet inte får vara oöverkomligt kostsamt – Begrepp – Tillämpning i tiden – Direkt effekt – Inverkan på ett nationellt lagakraftvunnet beslut om fastställande av rättegångskostnader"

Med anledning av en begäran om förhandsavgörande från Supreme Court (Högsta domstolen, Irland), erinrade domstolen om att regeln om att rättsliga förfaranden i miljöfrågor inte får vara "oöverkomligt kostsamma", såsom anges i artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337,²⁵ visserligen saknar direkt effekt, men att de nationella domstolarna ändå är skyldiga att i den utsträckning det är möjligt göra en tolkning av nationell rätt som är konform med denna bestämmelse.

År 2004 beviljade An Bord Pléanala (plan- och byggnadsnämnd, Irland) (nedan kallad nämnden) Maloney and Matthews Animal Collections Ltd bygglov för uppförande, i Achonry i County Sligo (grevskapet Sligo, Irland), av en anläggning för inspektion av döda djur från hela landet.

Volkmar Klohn, som ägde en gård i närheten av platsen för nämnda anläggning, begärde tillstånd att få nämnda bygglov prövat i domstol. Hans talan ogillades av High Court (Förvaltningsöverdomstolen) genom dom av den 23 april 2008. Den 6 maj 2008 förpliktade nämnda domstol Volkmar Klohn att ersätta nämndens rättegångskostnader.

I beslut av den 24 juni 2010 fastställde *Taxing Master* vid High Court (Förvaltningsöverdomstolen) att Volkmar Klohn skulle ersätta nämnden med ett belopp på ungefär 86 000 euro. Detta beslut fastställdes genom ett beslut av High Court (Förvaltningsöverdomstolen), vilket Klohn överklagade till Supreme Court (Högsta domstolen).

---

²⁵ I dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 (EUT L 156, 2003, s. 17).

Med hänsyn till storleken på de omtvistade kostnaderna beslutade Supreme Court (Högsta domstolen) att begära ett förhandsavgörande av domstolen för att i synnerhet få klarhet i

- huruvida regeln i artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337 att förfaranden inte ska vara oöverkomligt kostsamma har direkt effekt eller huruvida det föreligger en skyldighet att göra en direktivkonform tolkning i förhållande till denna regel, och
- huruvida, Taxing Master eller den nationella domstol som omprövar Taxing Masters beslut har en skyldighet att tillämpa regeln om att kostnaderna inte får vara oöverkomliga trots att beslutet om rättegångskostnaderna har vunnit laga kraft.

EU-domstolen framhöll att frågan huruvida förbudet mot oöverkomliga kostnader har direkt effekt hade uppkommit i det nationella målet till följd av Irlands sena införlivande av artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337, i dess ändrade lydelse, och konstaterade sedan att bestämmelsen inte hade direkt effekt. Enligt skyldigheten att göra en direktivkonform tolkning av nationell rätt är de irländska domstolarna trots allt skyldiga att, från och med det datum då medlemsstaterna skulle ha införlivat artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337, i största möjliga utsträckning tolka den nationella rätten på så sätt att enskilda inte hindras från att vid domstol väcka eller föra en sådan talan som faller inom tillämpningsområdet för denna artikel, till följd av det kostnadsansvar som detta kan medföra.

EU-domstolen förtydligade också att de irländska domstolarna således var skyldiga att, från och med den dag då fristen för införlivande av artikel 10a femte stycket i direktiv 85/337 löpte ut, tolka den nationella rätten på ett sätt som innebär att framtida verkningar av situationer som uppkommit under de äldre bestämmelsernas giltighetstid omedelbart är förenliga med denna bestämmelse. Följaktligen är nämnda domstolar skyldiga att göra en tolkning av den nationella rätten som är konform med regeln om oöverkomliga kostnader i denna bestämmelse när de beslutar om rättegångskostnaderna i rättsliga förfaranden som pågick när införlivandefristen löpte ut, oberoende av när under det aktuella förfarandet dessa kostnader uppkom.

EU-domstolen erinrade om att det irländska förfarandet angående rättegångskostnader sker i två steg och konstaterade vidare att principen om direktivkonform tolkning av nationell rätt har vissa begränsningar. I det aktuella fallet ankom det alltså på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida beslutet av den 6 maj 2008, genom vilket High Court (Förvaltningsöverdomstolen) förpliktade Volkmar Klohn att ersätta rättegångskostnaderna, utan att fastställa den exakta storleken på kostnaderna, hade vunnit laga kraft, för att avgöra om och i vilken omfattning det var möjligt att i det nationella målet tolka nationell rätt i överensstämmelse med förbudet mot oöverkomliga kostnader.

II. Bedömning av konsekvenserna av planer och program enligt direktiv 2001/42

1. Tillämpningsområdet för direktiv 2001/42

a) Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42

*Dom av den 25 juni 2020 (stora avdelningen), A m.fl. (vindkraftverk vid Aalter och Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))*²⁶

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av miljöpåverkan – Bygglov för uppförande och drift av vindkraftverk – Artikel 2 a – Begreppet ’planer och program’ – Villkor för tillstånd fastställda i förordning och cirkulär – Artikel 3.2 a – Nationella rättsakter i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt – Avsaknad av miljöbedömning – Bibehållande av verkan av nationella rättsakter och av tillstånd som beviljats med stöd av dessa efter det att dessa rättsakter förklarats strida mot unionsrätten – Villkor”

I domen i målet A m.fl. (Vindkraftverk i Aalter och Nevele) uttalade sig EU-domstolen (stora avdelningen) om tolkningen av direktiv 2001/42. EU-domstolen gjorde några viktiga klargöranden om vilka åtgärder som ska bli föremål för en bedömning enligt detta direktiv.

Begäran om tolkning hänsköts till EU-domstolen inom ramen för en tvist som uppstått mellan å ena sidan boende i ett område i närheten av motorväg E40 i kommunerna Aalter (Belgien) och Nevele (Belgien), där en vindkraftspark planerades, och å andra sidan Gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van het departement Ruimte Vlaanderen, afdeling Oost-Vlaanderen (den regionala bygglovsenheten vid myndigheten för fysisk planering i Flandern, avdelningen för Östflandern). Tvisten rörde myndighetens utfärdande av ett bygglov för att uppföra och driva fem vindkraftverk (nedan kallat det omtvistade bygglovet). Det omtvistade bygglovet utfärdades den 30 november 2016 och förenades bland annat med villkoret att vissa krav som fastställts i en förordning från den flamländska regeringen samt i ett cirkulär om uppförande och drift av vindkraftverk skulle vara uppfyllda.

Till stöd för överklagandet av det omtvistade bygglovet vid Raad voor Vergunningsbetwistingen (Rådet för tillståndstvister, Belgien) gjorde klagandena bland annat gällande att direktiv 2001/42 hade åsidosatts, eftersom den förordning och det cirkulär på grundval av vilka bygglovet hade utfärdats inte hade varit föremål för någon miljöbedömning. Den myndighet som utfärdat det omtvistade bygglovet ansåg tvärtom att det inte förelåg någon skyldighet att göra en sådan bedömning av beslutet och cirkuläret i fråga.

²⁶ Denna dom behandlas även i avsnitt II. 2. a i ”Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42” och avsnitt III. 2. ”nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2001/42”.

I domen erinrade EU-domstolen om att direktiv 2001/42 i enlighet med artikel 2 a i direktivet omfattar planer och program, samt ändringar av dessa, som utarbetas eller antas av en myndighet i en medlemsstat, förutsatt att de "krävs i lagar och andra författningar".

Det framgår i detta hänseende av EU-domstolens fasta praxis att det ska anses att planer och program "krävs", i den mening som avses i och vid tillämpningen av detta direktiv, när antagandet av dessa regleras i nationella lagar och andra författningar, i vilka det fastställs vilken myndighet som är behörig att anta dem och förfarandet för deras utarbetande. Det ska således anses vara fråga om en åtgärd som "krävs" när behörigheten att anta åtgärden har sin rättsliga grund i en bestämmelse av denna art, även om det inte föreligger någon skyldighet i egentlig mening att anta denna åtgärd.

EU-domstolen framhöll, trots uppmaningarna från den hänskjutande domstolen och Förenade kungarikets regering att ompröva nämnda rättspraxis, först och främst att detta begrepp skulle riskera att få en marginell räckvidd om det villkoret i artikel 2 a andra strecksatsen i direktiv 2001/42 begränsades till att endast omfatta sådana "planer och program" som det är obligatoriskt att anta, och att det skulle leda till att bestämmelsen förlorade sin ändamålsenliga verkan. EU-domstolen konstaterade nämligen, med hänsyn till de många olika situationerna och den olikartade praxis som råder vid nationella myndigheter, att det ofta är så, att det varken föreligger en generell skyldighet att anta planer eller program eller att ett sådant antagande lämnas helt åt de behöriga myndigheternas skönsmässiga bedömning. Det förhåller sig dessutom så, att den höga miljöskydds nivå som eftersträvas i direktiv 2001/42, genom kravet på att planer och program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska bli föremål för en miljöbedömning, uppfyller kraven i fördragen liksom i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet.²⁷ Sådana mål skulle kunna äventyras genom en restriktiv tolkning som gör det möjligt för en medlemsstat att kringgå skyldigheten att göra en miljöbedömning genom att undvika att göra antagandet av planer eller program obligatoriskt. EU-domstolen påpekade slutligen att den vida tolkningen av begreppet "planer och program" är förenlig med unionens internationella åtaganden.²⁸

EU-domstolen undersökte därefter om förordningen och cirkuläret uppfyllde villkoret i artikel 2 a andra strecksatsen i direktiv 2001/42. EU-domstolen framhöll att förordningen hade antagits av den flamländska regeringen, det vill säga den verkställande makten för en belgisk federerad enhet, med stöd av en lagstadgad behörighet. EU-domstolen fann vidare att cirkuläret – med förbehåll för den nationella domstolens kontroll av dess exakta rättsliga art och exakta innehåll – som syftade till att reglera de behöriga myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning, även det härrörde från den flamländska regeringen och ändrade bestämmelserna i förordningen genom att utveckla eller avvika

²⁷ Artikel 3.3 FEU, artikel 191.2 FEUF och artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

²⁸ Se bland annat artikel 2.7 i konventionen om miljökonsekvensbedömning i ett gränsöverskridande sammanhang, undertecknad i Esbo (Finland) den 26 februari 1991.

från dem. Domstolen drog således slutsatsen att förordningen och, med förbehåll för denna kontroll, cirkuläret omfattades av begreppet "planer och program", eftersom de skulle anses krävas i den mening som avses i direktiv 2001/42.

Dom av den 22 februari 2022 (stora avdelningen), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))²⁹

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2001/42/EG – Miljökonsekvensbedömning av vissa planer och program – Artikel 2 a – Begreppet 'planer och program' – Artikel 3.2 a – Rättsakter som utarbetas för vissa sektorer och i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt enligt bilagorna I och II till direktiv 2011/92/EU – Artikel 3.4 – Rättsakter i vilka ramen fastställs för kommande tillstånd för projekt – Förordning om landskapsskydd antagen av en lokal myndighet"

EU-domstolen (stora avdelningen) klargjorde i sin dom i målet Bund Naturschutz in Bayern vad som avses med begreppet planer och program som ska bli föremål för en miljöbedömning enligt direktiv 2001/42.

År 2013 antog Landkreis Rosenheim (distriktet Rosenheim, Tyskland) en förordning om ett landskapsskyddat område (nedan kallad Inntal Süd-förordningen), utan att först ha gjort en miljöbedömning enligt direktiv 2001/42. Genom Inntal Süd-förordningen skyddades ett område på ungefär 4 021 hektar, vilket är cirka 650 hektar mindre än det område som skyddades av de tidigare förordningarna.

Bund Naturschutz in Bayern eV, som är en naturskyddsförening, väckte talan mot denna förordning vid Verwaltungsgerichtshof (Förvaltningsöverdomstolen i Bayern, Tyskland). Föreningens talan avisades, varpå föreningen överklagade detta avgörande till Bundesverwaltungsgericht (Federala högsta förvaltningsdomstolen, Tyskland).

Sistnämnda domstol fann att Inntal Süd-förordningen utgjorde en plan eller ett program i den mening som avses i direktiv 2001/42. Nämnda domstol var emellertid osäker på om Landkreis Rosenheim var skyldig att genomföra en miljöbedömning enligt detta direktiv innan nämnda förordning antogs och beslutade därför att hänskjuta denna fråga till domstolen genom en begäran om förhandsavgörande.

EU-domstolen erinrade inledningsvis om att direktiv 2001/42 omfattar planer och program som utarbetas eller antas av en nationell, regional eller lokal myndighet och vars utarbetande krävs enligt lagar och andra författningar.

Vad beträffar det andra villkoret framgår det av EU-domstolens fasta praxis att det ska anses att planer och program "krävs", i den mening som avses i och vid tillämpningen av detta direktiv, när antagandet av dessa regleras i nationella lagar och andra författningar,

---

²⁹ Denna dom behandlas även i avsnitt II. 2. a i "Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42" och avsnitt II. 2. b ii "Planer och program som omfattas av artikel 3.4 i direktiv 2001/42".

i vilka det fastställs vilken myndighet som är behörig att anta dem och förfarandet för deras utarbetande. En åtgärd ska således anses "krävas" så snart det i nationell rätt föreligger en specifik rättslig grund som ger myndigheter rätt att införa sådana regler, även om antagandet av dem inte är obligatoriskt.

Inntal Süd-förordningen, som hade antagits av en lokal myndighet med stöd av en bestämmelse i tysk lagstiftning, utgjorde en plan eller ett program i den mening som avses i direktiv 2001/42. EU-domstolen påpekade i detta hänseende att den omständigheten att nämna rättsakt var av generell karaktär och innehöll generella och abstrakta bestämmelser som uppställde generella villkor inte hindrade att de klassificeras som planer eller program. Den omständigheten att en nationell rättsakt har en viss abstraktionsnivå och eftersträvar ett mål som avser omvandling av ett geografiskt område illustrerar nämligen dess program- eller planläggningskaraktär och hindrar inte att den innefattas i begreppet "planer och program".

b) Upphävande av planer och program

Dom av den 22 mars 2012, Inter-Environnement Bruxelles m.fl. (C-567/10, [EU:C:2012:159](#))

"Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Begreppet planer och program som 'krävs i lagar och andra författningar' – Huruvida detta direktiv är tillämpligt på ett förfarande för helt eller delvis upphävande av en plan för markanvändning"

Efter en begäran om förhandsavgörande från Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen, Belgien) bekräftade EU-domstolen att rättsakter om upphävande av planer eller program i den mening som avses i direktiv 2001/42 i princip också omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv.

Efter det att regionen Bryssel beslutat att ändra Bryssels lag om fysisk planering väckte flera ideella föreningar talan vid Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen, Belgien) avseende ogiltigförklaring av vissa bestämmelser i detta beslut. Föreningarna grundade sin talan på kritik mot bland annat det förhållandet att de angripna ändringsbestämmelserna innebar att det inte krävdes en miljöbedömning enligt direktiv 2001/42 för att upphäva särskilda markplaner eller för att anta markanvändningsplaner.

Cour constitutionnelle (Författningsdomstolen) ville mot den bakgrunden få klarhet i huruvida ett helt eller delvis upphävande av en plan eller ett program som omfattas av direktiv 2001/42 ska underkastas en sådan miljöbedömning som föreskrivs i detta direktiv.

EU-domstolen framhöll i detta hänseende att artikel 2 a i direktiv 2001/42 visserligen inte uttryckligen gäller upphävanden, utan endast ändringar av planer och program, men att bestämmelserna om räckvidden av direktiv 2001/42, med beaktande av direktivets syfte, ska tolkas extensivt. Eftersom en rättsakt om upphävande med nödvändighet innebär att

de rättsliga förutsättningarna ändras och följaktligen att de miljökonsekvenser som i förekommande fall har bedömts enligt det förfarande som föreskrivs i direktiv 2001/42 påverkas, kan upphävandet ha betydande miljöpåverkan.

EU-domstolen slog således fast, med hänsyn till vad som kännetecknar rättsakter om upphävande av planer eller program i den mening som avses i direktiv 2001/42 samt till verkningarna av sådana rättsakter, att det skulle strida mot de syften som unionslagstiftaren eftersträvar och till viss del kunna äventyra direktivets ändamålsenliga verkan om dessa rättsakter inte ansågs omfattas av direktivet.

Detta skulle däremot i princip inte vara fallet om den upphävda rättsakten ingick i en normhierarki med rättsakter avseende fysisk planering, såvida dessa rättsakter innehåller tillräckligt precisa bestämmelser vad avser markanvändning, såvida de själva har varit föremål för en miljöbedömning och såvida de intressen som direktiv 2001/42 syftar till att skydda rimligen kan anses ha beaktats i tillräcklig utsträckning i samband med denna bedömning.

2. Skyldighet att göra en konsekvensbedömning om det finns risk för betydande miljöpåverkan

a) Planer och program som innebär risk för betydande miljöpåverkan

i. Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42

Dom av den 22 februari 2022 (stora avdelningen), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2001/42/EG – Miljökonsekvensbedömning av vissa planer och program – Artikel 2 a – Begreppet 'planer och program' – Artikel 3.2 a – Rättsakter som utarbetas för vissa sektorer och i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt enligt bilagorna I och II till direktiv 2011/92/EU – Artikel 3.4 – Rättsakter i vilka ramen fastställs för kommande tillstånd för projekt – Förordning om landskapsskydd antagen av en lokal myndighet"

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³⁰ prövade EU-domstolen även frågan huruvida en sådan nationell åtgärd som Inntal Süd-förordningen, som syftar till att skydda naturen och landskapet och i detta syfte föreskriver generella förbud och tillståndskrav, omfattas av tillämpningsområdet för artikel 3.2 a i direktiv 2001/42.

³⁰ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna i målet, avsnitt II. 1. a "Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42". Denna dom behandlas även i avsnitt II. 2. a i "Planer och program som omfattas av artikel 3.4 i direktiv 2001/42".

Enligt denna bestämmelse ska en miljöbedömning utföras för alla planer och program som uppfyller två kumulativa villkor.

Planerna eller programmen ska för det första "röra" eller "avse" någon av de sektorer som anges i denna artikel.³¹ EU-domstolen menade att det första villkoret verkade vara uppfyllt i det aktuella fallet, vilket det emellertid ankom på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

EU-domstolen förtydligade i detta hänseende att den omständigheten att det huvudsakliga syftet med en plan eller ett program är miljöskydd inte utesluter att planen eller programmet även kan "röra" eller "avse" någon av de sektorer som anges i artikel 3.2 a i direktiv 2001/42. Själva kärnan i de åtgärder med generell räckvidd som vidtas för att skydda miljön är nämligen just att reglera mänsklig verksamhet som har betydande inverkan på miljön, däribland sådan verksamhet som omfattas av nämnda sektorer.

För det andra ska planerna och programmen ange förutsättningarna för kommande tillstånd för projekt som räknas upp i bilagorna I och II till direktiv 2011/92.

Detta krav är uppfyllt när en plan eller ett program fastställer en omfattande samling kriterier och former för utfärdande av tillstånd och genomförande av ett eller flera projekt som anges i bilagorna I och II till direktiv 2011/92, bland annat vad gäller plats, art, storlek och driftsförhållanden för sådana projekt eller tilldelning av resurser knutna till dessa projekt. Kravet är däremot inte uppfyllt när en plan eller ett program, såsom Inntal Södförordningen, inskränker sig till att i allmänna ordalag definiera ett landskapsskyddssyfte och som innebär att verksamheter eller projekt inom skyddsområdet omfattas av tillståndskrav, utan att för den skull innehålla kriterier eller former för utfärdande av tillstånd och genomförande av nämnda projekt, även om nämnda förordning kan ha en viss påverkan på projektens lokalisering.

Mot bakgrund av dessa överväganden konstaterade EU-domstolen att Inntal Södförordningen inte utgjorde en plan eller ett program för vilket det krävs en miljöbedömning enligt artikel 3.2 a i direktiv 2001/42, i den mån den inte innehöll tillräckligt detaljerade bestämmelser om innehållet i, utarbetandet och genomförandet av de projekt som anges i bilagorna I och II till direktiv 2011/92, vilket det dock ankom på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

Dom av den 25 juni 2020 (stora avdelningen), A m.fl. (vindkraftverk vid Aalter och Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av miljöpåverkan – Bygglov för uppförande och drift av vindkraftverk – Artikel 2 a – Begreppet 'planer och program' – Villkor för tillstånd fastställda i förordning och cirkulär – Artikel 3.2 a – Nationella rättsakter i vilka

---

³¹ Det vill säga jord- och skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism samt fysisk planering eller markanvändning.

förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt – Avsaknad av miljöbedömning – Bibehållande av verkan av nationella rättsakter och av tillstånd som beviljats med stöd av dessa efter det att dessa rättsakter förklarats strida mot unionsrätten – Villkor”

I domen i målet A m.fl. (Vindkraftverk i Aalter och Nevele), vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³² bekräftade EU-domstolen att sådana förordningar och sådana cirkulär som de som var i fråga i det målet, vilka båda innehöll olika bestämmelser om uppförande och drift av vindkraftverk, däribland bestämmelser avseende slagskugga, säkerhet och bullernormer, utgör planer och program som ska bli föremål för en miljöbedömning enligt artikel 3.2 a i direktiv 2001/42.

Domstolen fann att bestämmelserna om uppförande och drift av vindkraftverk i förordningen och cirkuläret var av tillräckligt stor betydelse och räckvidd för att innehålla villkoren för beviljandet av bygglov för uppförande och drift av vindkraftsparker, vars miljöpåverkan är odiskutabel. EU-domstolen klargjorde att en sådan tolkning inte påverkades av cirkulärets särskilda rättsliga karaktär.

ii. Planer och program som omfattas av artikel 3.2 b i direktiv 2001/42

Dom av den 12 juni 2019, CFE (C-43/18, [EU:C:2019:483](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Förordning – Utseende av ett särskilt bevarandeområde i enlighet med direktiv 92/43/EEG – Fastställande av bevarandemål och vissa förebyggande åtgärder – Begreppet ’planer och program’ – Skyldighet att göra en miljöbedömning”

Efter en begäran om förhandsavgörande från belgiska Conseil d'Etat tolkade EU-domstolen artikel 3.2 b i direktiv 2001/42, enligt vilken en miljöbedömning enligt detta direktiv ska göras när en bedömning krävs enligt artiklarna 6 och 7 i direktiv 92/43.

I det nationella målet hade Compagnie d'entreprises CFE SA (nedan kallat CFE) yrkat ogiltigförklaring av en förordning som antagits av regeringen i Région de Bruxelles-Capitale (Huvudstadsregionen Bryssel, Belgien) om utseende av området ”Forêt de Soignes – Vallée de la Woluwe” till särskilt bevarandeområde i den mening som avses i direktiv 92/43. Till stöd för sin talan bestred CFE det beslut som fattats av regeringen i Région de Bruxelles-Capitale (Huvudstadsregionen Bryssel, Belgien), att förordningen inte skulle bli föremål för en miljöbedömning på grund av att det inte krävdes någon lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43.

---

³² Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna, avsnitt II. 1. a ”Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42”. Domen behandlas även i avsnitt III.2 ”Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2001/42”.

Med anledning av den hänskjutande domstolens fråga erinrade EU-domstolen om att det enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43 endast är planer eller projekt som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område som måste bli föremål för en konsekvensbedömning på lämpligt sätt enligt nämnda direktiv. En sådan förordning som den aktuella i det nationella målet, genom vilket en medlemsstat utser ett område till särskilt bevarandeområde, är till sin natur direkt kopplad till eller nödvändig för förvaltningen av området i fråga.

Av detta följer att en sådan förordning som den aktuella i det nationella målet inte skulle behöva bli föremål för en lämplig bedömning enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43 och följaktligen inte heller för en miljöbedömning enligt artikel 3.2 b i direktiv 2001/42.

Den omständigheten att en sådan förordning inte obligatoriskt måste föregås av en miljöbedömning på grundval av artikel 6.3 i direktiv 92/43 jämförd med artikel 3.2 b i direktiv 2001/42 innebär emellertid inte att den helt undgår alla sådana krav, eftersom det inte kan uteslutas att en sådan rättsakt kan innehålla bestämmelser som medför att den är att likställa med sådana planer eller program som avses i sistnämnda direktiv, beträffande vilka en miljökonsekvensbedömning kan vara obligatorisk.

b) Planer och program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan

i. Planer och program som omfattas av artikel 3.3 i direktiv 2001/42

Dom av den 21 december 2016, Associazione Italia Nostra Onlus (C-444/15, [EU:C:2016:978](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Artikel 3.3 – Planer och program som kräver en miljöbedömning endast om medlemsstaterna finner att de kan antas medföra betydande miljöpåverkan – Fråga om giltighet mot bakgrund av FEU-fördraget och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Begreppet användning av ’små områden på lokal nivå’ – Nationell lagstiftning som hänvisar till de berörda områdenas yta”

Efter en begäran om förhandsavgörande fastställde EU-domstolen att artikel 3.3 i direktiv 2001/42 var giltig mot bakgrund av såväl artikel 191 FEUF, i vilken målen för unionens miljöpolitik anges, som artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, i vilken ges garantier i fråga om miljöskydd.

Enligt artikel 3.3 i direktiv 2001/42 ska planer och program som avses i artikel 3.2 och i vilka användningen av små områden på lokal nivå fastställs och mindre ändringar i planer och program som avses i artikel 3.2 kräva en miljöbedömning endast om medlemsstaten finner att de kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Genom tillämpning av den nationella införlivandelagstiftningen till nämnda artikel 3.3 hade kommunstyrelsen i Comune di Venezia (Venedigs kommun, Italien) godkänt ett planerat byggnadsprojekt på en ö i Venediglagunen. Projektet hade varit föremål för en miljökonsekvensbedömning enligt direktiv 92/43, men inte en miljöbedömning enligt direktiv 2001/42. Den behöriga regionkommittén hade funnit dels att planen enbart avsåg användning av små områden på lokal nivå, dels att planen inte hade en betydande miljöpåverkan.

Genom beslut av den 2 oktober 2014 godkände Commissario straordinario (särskilda ombudet) vid Comune di Venezia nämnda plan utan att göra några ändringar.

Associazione Italia Nostra Onlus, som är en sammanslutning med syfte att skydda och främja Italiens historiska, konstnärliga och kulturella arv, väckte talan vid Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Regionala förvaltningsdomstolen i Veneto, Italien) mot beslutet att godkänna planen samt mot vissa andra beslut. Till stöd för sin talan gjorde sammanslutningen bland annat gällande att artikel 3.3 i direktiv 2001/42 var ogiltig mot bakgrund av unionsrätten.

Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Regionala förvaltningsdomstolen i Veneto) ansåg att artikel 3.3 i direktiv 2001/42 var ogiltig mot bakgrund av artikel 191 FEUF och artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och framställde därför en begäran om förhandsavgörande i denna giltighetsfråga.

EU-domstolen framhöll att det framgick av artikel 3.3 i direktiv 2001/42/EG, jämförd med skäl 10 i direktivet, att vad beträffar planer och program som fastställer användningen av små områden på lokal nivå, är de behöriga myndigheterna i den berörda medlemsstaten skyldiga att göra en förhandsprövning för att kontrollera huruvida en viss plan eller ett visst program kan antas medföra betydande miljöpåverkan och att dessa myndigheter därefter måste underställa planen eller programmet en miljöbedömning enligt direktivet om de kommer fram till att planen eller programmet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Nämnda bestämmelse undantar inte någon plan eller program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan från en miljöbedömning enligt direktivet och ligger därför i linje med det syfte att säkerställa en hög miljöskyddsnivå som eftersträvas med detta direktiv. Det ankommer härvidlag på medlemsstaterna att, inom ramen för sin behörighet, vidta nödvändiga allmänna eller särskilda åtgärder för att se till att alla planer eller program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i den mening som avses i direktiv 2001/42 innan de antas blir föremål för en miljöbedömning i enlighet med de förfaranden och kriterier som föreskrivs i det direktivet. I vart fall kan inte enbart den omständigheten att det finns en risk för att nationella myndigheter genom sitt agerande skulle kunna kringgå tillämpningen av direktiv 2001/42 medföra att artikel 3.3 i direktivet ska anses vara ogiltig.

EU-domstolen menar att parlamentet och rådet således inte, genom att anta artikel 3.3 i direktiv 2001/42, kan anses ha gjort sig skyldiga till en uppenbart oriktig bedömning mot

bakgrund av artikel 191 FEUF. Av detta följer att det i nämnda bestämmelse inte finns någon del som kan påverka dess giltighet mot bakgrund av artikel 191 FEUF. Därmed finns det inte heller någon del i bestämmelsen som kan påverka dess giltighet mot bakgrund av artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

EU-domstolen klargjorde, som svar på en tolkningsfråga som den hänskjutande domstolen ställt i andra hand, att artikel 3.3 i direktiv 2001/42, jämförd med skäl 10 i direktivet, ska tolkas på så sätt att begreppet "små områden på lokal nivå" i den bestämmelsen ska definieras med hänvisning till det berörda områdets yta om följande villkor är uppfyllda:

- Planen eller programmet har utarbetats och/eller antagits av en lokal myndighet, i motsats till en regional eller nationell myndighet.
- Inom den lokala myndighetens geografiska behörighetsområde är det berörda områdets storlek liten i förhållande till det geografiska behörighetsområdet.

Dom av den 22 september 2011, Valčiukienė m.fl. (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))³³

"Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Planer avseende användningen av små områden på lokal nivå – Artikel 3.3 – Handlingar avseende markplanering på lokal nivå vilka endast avser en enda ekonomisk verksamhet – Bedömning enligt direktiv 2001/42/EG krävs inte enligt nationell rätt – Medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning – Artikel 3.5 – Förhållande till direktiv 85/337/EEG – Artikel 11.1 och 11.2 i direktiv 2001/42/EG"

I domen i målet Valčiukienė m.fl. klargjorde EU-domstolen vilket utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har enligt artikel 3.5 i direktiv 2001/42 när de ska avgöra huruvida de planer eller program som avses i artikel 3.3 kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Genom beslut av den 23 mars och den 20 april 2006 godkände Pakruojo rajono savivaldybė (regional förvaltningsmyndighet i Pakruojas, Litauen) detaljplaner för uppförande av två byggnadskomplex för djurhållning omfattande 4 000 svin samt markanvändningen för de båda områden där byggnaderna skulle uppföras.

Talan mot de båda besluten lämnades utan bifall av Šiaulilių apygardos administracinis teismas (Regionala förvaltningsdomstolen i Šiauliai, Litauen). Nämnda förvaltningsdomstol framhöll i detta sammanhang att förfarandet för strategisk miljöbedömning enligt nationell rätt inte var tillämpligt på markplaneringshandlingar som endast avsåg en enda ekonomisk verksamhet.

Vyriausiasis administracinis teismas (Högsta förvaltningsdomstolen, Litauen) bekräftade i andra instans att den nationella lagstiftning som var tillämplig vid tidpunkten för

---

³³ Denna dom beskrivs även under rubriken IV. "Kumulativ tillämpning av direktiv som kräver en konsekvensbedömning".

omständigheterna i det nationella målet inte krävde en strategisk miljökonsekvensbedömning av de två angripna planerna. Högsta förvaltningsdomstolen beslutade emellertid, med hänsyn till att denna lagstiftning utgjorde införlivande av direktiv 2001/42, att ställa en tolkningsfråga till EU-domstolen för att få klarhet i huruvida den nationella införlivandeåtgärden var förenlig med direktiv 2001/42.

EU-domstolen konstaterade att sådana planer som dem som bestritts i det nationella målet omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42, där det anges att det för dessa planer ska utföras en miljöbedömning om inte annat följer av punkt 3 i samma artikel.

EU-domstolen menar att de planer som var i fråga i det nationella målet också kunde omfattas av artikel 3.3 i direktiv 2001/42. I denna artikel föreskrivs att planer som avses i punkt 2, vilka fastställer användningen av små områden på lokal nivå endast omfattas av ett krav på miljöbedömning om medlemsstaterna "finner att de kan antas medföra betydande miljöpåverkan". I artikel 3.5 i direktiv 2001/42 anges i detta sammanhang att medlemsstaterna ska pröva om planer som avses i artikel 3.3 kan antas medföra betydande miljöpåverkan, antingen genom att undersöka varje enskilt fall eller genom att specificera typer av olika slags planer och program eller genom att kombinera båda dessa tillvägagångssätt.

Det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna således har enligt artikel 3.5 i direktiv 2001/42, genom att de kan ange vilka typer av planer som kan antas medföra betydande miljöpåverkan, begränsas emellertid av den skyldighet som framgår av artikel 3.3 i förening med artikel 3.2 i direktiv 2001/42 och som innebär att en miljöbedömning ska företas av sådana planer som – särskilt på grund av deras egenskaper, deras effekter och de områden som kan komma att beröras – kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

En medlemsstat som fastställer ett kriterium som i praktiken medför att samtliga planer i en kategori på förhand är undantagna från kravet på miljöbedömning överskrider följaktligen sitt utrymme för skönsmässig bedömning enligt artikel 3.5 i direktiv 2001/42, jämförd med artikel 3.2 och 3.3, om inte alla undantagna planer – på grundval av sådana relevanta kriterier som bland annat deras syfte, omfattningen av den mark som avses eller graden av känslighet hos de naturområden som berörs – skulle kunna anses vara sådana att de inte kan antas medföra någon betydande miljöpåverkan.

EU-domstolen slog således fast att artikel 3.5, i förening med artikel 3.3 i direktiv 2001/42, ska tolkas så, att den utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet, enligt vilken det – på ett tämligen allmänt sätt och utan prövning av varje enskilt fall – föreskrivs att en bedömning enligt nämnda direktiv inte behöver företas när de planer som fastställer användningen av små områden på lokal nivå endast avser en enda ekonomisk verksamhet. Utifrån ett sådant kriterium är det nämligen inte möjligt att avgöra huruvida en plan har eller inte har betydande miljöpåverkan.

ii. Planer och program som omfattas av artikel 3.4 i direktiv 2001/42

Dom av den 22 februari 2022 (stora avdelningen), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Direktiv 2001/42/EG – Miljökonsekvensbedömning av vissa planer och program – Artikel 2 a – Begreppet ’planer och program’ – Artikel 3.2 a – Rättsakter som utarbetas för vissa sektorer och i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt enligt bilagorna I och II till direktiv 2011/92/EU – Artikel 3.4 – Rättsakter i vilka ramen fastställs för kommande tillstånd för projekt – Förordning om landskapsskydd antagen av en lokal myndighet”

I domen i målet Bund Naturschutz in Bayern, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³⁴ fann EU-domstolen även att en nationell åtgärd som syftade till att skydda naturen och landskapet och i detta syfte föreskrev generella förbud och tillståndskrav, utan att det föreskrevs tillräckligt detaljerade bestämmelser om innehållet i samt utarbetandet och genomförandet av projekt, inte omfattades av tillämpningsområdet för artikel 3.4 i direktiv 2001/42. Medlemsstaterna ska enligt nämnda bestämmelse avgöra om andra planer och program än de som avses i artikel 3.2 och i vilka ramen fastställs för kommande tillstånd för projekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en miljöbedömning ska göras.

3. Samråd

Dom av den 20 oktober 2011, Seaport (NI) m.fl. (C-474/10, [EU:C:2011:681](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2001/42/EG – Artikel 6 – En myndighet, som kan antas bli berörd av den miljöpåverkan som följer av genomförandet av planer och program, utses för samråd – Möjlighet att en myndighet för samråd upprättar planer eller program – Skyldighet att utse en särskild myndighet – Krav på information och samråd med myndigheter och allmänhet”

Efter en begäran om förhandsavgörande från Court of Appeal in Northern Ireland (Nordirlands appellationsdomstol, Förenade kungariket), klagjorde EU-domstolen under vilka förutsättningar en myndighet som i nationell lagstiftning har utsetts till det samrådsförfarande som föreskrivs i artikel 6.3 i direktiv 2001/42 själv kan ansvara för att utarbeta en plan eller ett program som omfattas av detta förfarande.

³⁴ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna i målet, avsnitt II. 1. a ”Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42”. Domen behandlas även i avsnitt II. 2. a i ”Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a, i direktiv 2001/42”.

Medlemsstaterna ska enligt artikel 6.3 i direktiv 2001/42 utse de myndigheter med vilka samråd ska äga rum vid utarbetandet av en rapport om miljökonsekvenserna av en plan eller ett program enligt detta direktiv och som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av den miljöpåverkan som följer av genomförandet av planer och program.

Denna skyldighet hade fullgjorts genom att Department of the Environment (Miljöministeriet, Nordirland) i nordirländsk rätt hade utsetts till rådgivande organ i den mening som avses i artikel 6.3 i direktiv 2001/42. I målet vid den hänskjutande domstolen var det emellertid Department of the Environment (miljöministeriet) i sig som ansvarade för att ta fram en plan som skulle bli föremål för miljöbedömning enligt detta direktiv. Under dessa omständigheter beslutade den nationella domstolen att fråga EU-domstolen huruvida medlemsstaten är skyldig att utse en ny samrådsmyndighet, som är fristående från och oberoende av den första, när en nationell myndighet både är den myndighet som ansvarar för planen i fråga och den myndighet som har utsetts i nationell lagstiftning för samrådsförfarandet.

EU-domstolen slog fast att artikel 6.3 i direktiv 2001/42 under sådana förhållanden som de aktuella i det nationella målet inte innebär att det krävs att en myndighet för samråd i den mening som avses i denna bestämmelse inrättas eller utses, för såvitt den myndighet som normalt har ansvar för samråd i miljöfrågor, och som har utsetts som sådan myndighet, delas upp i funktionshänseende, på så sätt att en administrativ enhet inom denna myndighet tillerkänns ett verkligt självbestämmande. Detta innebär bland annat att denna enhet ska ges egna förvaltnings- och personalresurser och att den därmed får möjlighet att fullgöra en samrådsmyndighets uppgifter i den mening som avses i artikel 6.3 i direktivet. Den ska särskilt ha förmåga att avge ett objektivet yttrande över en plan eller ett program som planeras av den myndighet som enheten är knuten till.

Den hänskjutande domstolen begärde även att domstolen skulle klargöra de tidsfrister som fastställts för samrådsförfarandet. Enligt artikel 6.2 i direktiv 2001/42 ska de myndigheter som utsetts och den allmänhet som berörs, eller kan antas bli berörd, "ges möjlighet" att "på ett tidigt stadium" yttra sig över det aktuella utkastet till plan eller program och över miljörapporten.

EU-domstolen menar att bestämmelsen ska tolkas så, att det inte fordras att den frist inom vilken de myndigheter som utsetts och den allmänhet som berörs, eller kan antas bli berörd, i den mening som avses i artikel 6.3 och 6.4 i detta direktiv, ska ha möjlighet att yttra sig över ett visst utkast till plan eller program och över miljörapporten fastställs exakt i den nationella lagstiftningen om införlivande av detta direktiv. Artikel 6.2 utgör följaktligen inte hinder för att sådana tidsfrister fastställs från fall till fall av den myndighet som utarbetar planen eller programmet. Vid det sistnämnda förhållandet fordras emellertid, enligt artikel 6.2 i detta direktiv, att den frist som verkligen fastställs för samråd med dessa myndigheter och denna del av allmänheten avseende ett visst utkast till plan eller program är rimlig och därmed ger dem en verklig möjlighet att i tid yttra sig

Miljökonsekvensbedömning

över utkastet till plan eller program och över miljörapporten avseende planen eller programmet.

III. Preliminärt bibehållande av effekterna av nationella rättsakter som antagits i strid med skyldigheten att göra en konsekvensbedömning

1. Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2011/92

Dom av den 29 juli 2019 (stora avdelningen), Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

"Begäran om förhandsavgörande – Miljö – Esbokonventionen – Århuskonventionen – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 6.3 – Begreppet 'projekt' – Bedömning av konsekvenserna för det berörda området – Artikel 6.4 – Begreppet 'tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse' – Bevarande av vilda fåglar – Direktiv 2009/147/EG – Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt – Direktiv 2011/92/EU – Artikel 1.2 a – Begreppet 'projekt' – Artikel 2.1 – Artikel 4.1 – Miljökonsekvensbedömning – Artikel 2.4 – Undantag från bedömning – Gradvis avveckling av kärnkraft – Nationell lagstiftning i vilken det, för det första, föreskrivs att den industriella elproduktionen ska återupptas för en tid av tio år vid ett kärnkraftverk som för närvarande inte är i drift, vilket medför att det datum för stängningen av kärnkraftverket som ursprungligen hade fastställts av den nationella lagstiftaren skjuts upp i tio år, och, för det andra, att det slutdatum som ursprungligen hade föreskrivits av den nationella lagstiftaren för stängningen av och upphörandet av industriell elproduktion vid ett kärnkraftverk som är i drift skjuts upp i tio år – Någon bedömning av miljöpåverkan har inte genomförts"

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³⁵ slog EU-domstolen fast att en nationell domstol, undantagsvis och om det är tillåtet enligt nationell rätt, får låta verkningarna bestå av åtgärder, såsom de åtgärder som är aktuella i det nationella målet, vilka antagits i strid med skyldigheterna enligt direktiv 2011/92 och direktiv 92/43, om bibehållandet av verkningarna är motiverat av tvingande skäl som har samband med behovet att avvärja ett verkligt och allvarligt hot om avbrott i den berörda medlemsstatens elförsörjning, vilket inte skulle kunna avvärijas genom andra medel eller alternativ, särskilt inom ramen för den inre marknaden. Ett bibehållande av åtgärdernas verkningar får endast omfatta den tidsrymd som är absolut nödvändig för att avhjälpa denna rättsstridighet.

³⁵ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna, avsnitt I. 1. a "Begreppet 'projekt'". Domen behandlas också i avsnitt I. 2. a "Projekt som kan ha en betydande inverkan på miljön" och avsnitt I. 2. c "Undantag från skyldigheten att genomföra en konsekvensbedömning".

2. Nationella rättsakter som antagits i strid med direktiv 2001/42

Dom av den 28 februari 2012 (stora avdelningen), Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne (C-41/11, [EU:C:2012:103](#))

”Miljöskydd – Direktiv 2001/42/EG – Artiklarna 2 och 3 – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket – Plan eller program – Miljöbedömning har inte gjorts i förväg – Ogiltigförklaring av en plan eller ett program – Möjlighet att låta planens eller programmets rättsverkningar bestå – Villkor”

I domen i målet Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne, fann EU-domstolen att ett miljöåtgärdsprogram som antagits i strid med direktiv 2001/42 i undantagsfall kan fortsätta att gälla till dess att ersättningsföreskrifter har antagits.

I det nationella målet hade två belgiska icke-statliga organisationer, Inter-Environnement Wallonie ASBL och Terre wallonne ASBL, väckt talan vid Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Belgien) om ogiltigförklaring av ett dekret från den vallonska regeringen genom vilket vissa bestämmelser i direktiv 91/676 införlivades.³⁶

Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen), som ansåg att den angripna förordningen utgjorde en "plan eller ett program" i den mening som avses i artikel 3.2 a i direktiv 2001/42, konstaterade att avsaknaden av en föregående miljöbedömning, i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet, i princip borde leda till att beslutet i fråga ogiltigförklarades.

En retroaktiv ogiltigförklaring av den angripna förordningen skulle medföra att direktiv 91/676 inte alls genomfördes i belgisk rätt vad gäller regionen Vallonien fram till dess att den ogiltigförklarade rättsakten ersatts av en ny rättsakt, vilket skulle innebära att Konungariket Belgien åsidosatte sina skyldigheter enligt detta direktiv. Därför beslutade Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen) att fråga EU-domstolen om det var möjligt att låta den angripna förordningen gälla till dess att ny lagstiftning hade antagits.

EU-domstolen erinrade om att när en talan om ogiltigförklaring av en nationell rättsakt som utgör en "plan eller ett program", i den mening som avses i direktiv 2001/42, har väckts vid en nationell domstol, och den nationella domstolen konstaterar att planen eller programmet i fråga har antagits i strid med skyldigheten att först göra en miljöbedömning, är den domstolen skyldig att vidta alla åtgärder som föreskrivs i nationell rätt för att avhjälpa underlåtenheten att göra en sådan bedömning, inbegripet inhibition eller ogiltigförklaring av den angripna "planen" eller det angripna "programmet".

³⁶ Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (EGT L 375, 1991, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 192)

Med hänsyn till de specifika omständigheterna i det nationella målet kan det emellertid undantagsvis tillåtas att den nationella domstolen tillämpar den nationella bestämmelse som ger denna instans behörighet att förordna att vissa rättsverkningar av en nationell rättsakt som ogiltigförklarats ska bestå. Detta gäller under förutsättning att

- den nationella rättsakten utgör ett korrekt införlivande av direktiv 91/676,
- antagandet och ikraftträdandet av den nya nationella rättsakt som innehåller åtgärdsprogrammet, i den mening som avses i artikel 5 i detta direktiv, inte gör det möjligt att förhindra den skadliga inverkan på miljön som följer av en ogiltigförklaring av den angripna förordningen,
- en ogiltigförklaring av den angripna förordningen skulle skapa ett rättsligt tomrum när det gäller införlivandet av direktiv 91/676, vilket skulle vara skadligare för miljön i så måtto att en ogiltigförklaring skulle leda till ett minskat skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket och på så vis strida mot direktivets huvudsakliga syfte, och förutsatt att
- rättsverkningarna av en sådan rättsakt undantagsvis består endast under den tid som är absolut nödvändig för att vidta de åtgärder som avhjälper den konstaterade bristen.

Dom av den 28 juli 2016, Association France Nature Environment (C-379/15, [EU:C:2016:603](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2001/42/EG – Miljöbedömning av vissa planer och program – Nationell rättsakt som är oförenlig med unionsrätten – Rättsverkningar – Den nationella domstolens behörighet att förordna att vissa verkningar av rättsakten ska bestå tillfälligt – Artikel 267 tredje stycket FEUF – Skyldighet att begära förhandsavgörande från EU-domstolen”

Efter en begäran om förhandsavgörande från Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Frankrike) fastställde EU-domstolen sin praxis i fråga om nationella domstolars möjlighet att undantagsvis och tillfälligt upprätthålla rättsverkningarna av nationella rättsakter som är oförenliga med bestämmelserna i direktiv 2001/42.

Begäran om förhandsavgörande framställdes med anledning av en talan vid Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Frankrike) genom vilken de franska genomförandebestämmelsernas förenlighet med direktiv 2001/42 i frågasattes. Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Frankrike) hade bland annat upphävt bestämmelserna i dekret nr 2012-616 i vilka den myndighet som var behörig i miljöfrågor fastställdes och med vilken samråd skulle ske i samband med miljöbedömningen enligt nämnda direktiv.

Conseil d'État (Högsta förvaltningsdomstolen, Frankrike) menade emellertid att den omständigheten att den delvisa ogiltigförklaringen av dekretet hade retroaktiv verkan innebar en risk för att lagenligheten ifrågasattes av inte enbart de planer och program som antagits med stöd av dekretet, utan även av alla rättsakter som antagits på grundval

av planerna och programmen. Detta skulle äventyra såväl iakttagandet av rättssäkerhetsprincipen som unionens mål på området för miljöskydd.

Under dessa förutsättningar ville Conseil d'Etat (Högsta förvaltningsdomstolen, Frankrike) att domstolen skulle klargöra under vilka villkor en nationell domstol får förordna att vissa rättsverkningar av en nationell rättsakt som är oförenlig med direktiv 2001/42 ska bestå och huruvida en nationell domstol i sista instans i ett sådant fall alltid är skyldig att begära ett förhandsavgörande av EU-domstolen.

EU-domstolen erinrade om sin praxis enligt domen i målet Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne³⁷ och svarade först att en nationell domstol undantagsvis – om nationell rätt tillåter det och i enskilda fall – får begränsa vissa verkningar i tiden av en ogiltigförklaring av en nationell bestämmelse som har antagits i strid med kraven i direktiv 2001/42, förutsatt att en sådan begränsning hänför sig till tvingande miljöskyddshänsyn och med beaktande av de särskilda omständigheterna i det mål den har att avgöra. Denna möjlighet, som ska tillämpas undantagsvis, kan emellertid endast utnyttjas när alla villkor som framgår av domen av den 28 februari 2012, Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne, är uppfyllda.

EU-domstolen svarade sedan jakande på frågan huruvida en nationell domstol mot vars avgöranden det inte längre finns något rättsmedel i princip är skyldig att begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande innan den använder sig av sin rätt att i undantagsfall förordna att nationella bestämmelser som befunnits strida med unionsrätten tillfälligt ska bestå. Domstolen menar att en sådan nationell domstol endast är befriad från denna skyldighet när den är övertygad om – vilket den ska redogöra för på ett detaljerat sätt – att det inte finns något rimligt tvivel avseende tolkningen och tillämpningen av de villkor som framgår av domen i målet Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne.

Dom av den 25 juni 2020 (stora avdelningen), A m.fl. (vindkraftverk vid Aalter och Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av miljöpåverkan – Bygglov för uppförande och drift av vindkraftverk – Artikel 2 a – Begreppet ’planer och program’ – Villkor för tillstånd fastställda i förordning och cirkulär – Artikel 3.2 a – Nationella rättsakter i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt – Avsaknad av miljöbedömning – Bibehållande av verkan av nationella rättsakter och av tillstånd som beviljats med stöd av dessa efter det att dessa rättsakter förklarats strida mot unionsrätten – Villkor”

Vad gäller nationella domstolars möjlighet att låta verkningarna bestå av nationella rättsakter som antagits i strid med skyldigheterna enligt direktiv 2001/42, erinrade

---

³⁷ Dom av den 28 februari 2012, Inter-Environnement Wallonie och Terre wallonne (C-41/11, [EU:C:2012:103](#)).

domstolen i denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³⁸ om att medlemsstaterna är skyldiga att få de otillåtna följdverkningarna av en överträdelse av unionsrätten att upphöra. EU-domstolen underströk att det med hänsyn till kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten endast är EU-domstolen själv som, undantagsvis och när det föreligger tvingande rättssäkerhetshänsyn, och under förutsättning att nationell lagstiftning ger den nationella domstolen behörighet att låta vissa verkningar av sådana rättsakter bestå, kan förordna att det företräde som en åsidosatt bestämmelse i unionsrätten har, tillfälligt inte ska gälla. EU-domstolen slog följaktligen fast att en nationell domstol, i en sådan situation som den aktuella, endast kan låta verkningarna av förordningen och cirkuläret samt det bygglov som utfärdats på grundval därav bestå, om den enligt nationell rätt har en sådan behörighet inom ramen för det mål den har att pröva och om ett upphävande av nämnda tillstånd skulle kunna få allvarliga följder för elförsörjningen, i det aktuella fallet i Belgien, och att verkningarna då endast kan bestå under den tidsperiod som är absolut nödvändig för att avhjälpa denna rättsstridighet.

---

³⁸ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna, avsnitt II. 1. a "Planer och program som omfattas av direktiv 2001/42". Domen behandlas även i avsnitt II. 2. a i "Planer och program som omfattas av artikel 3.2 a i direktiv 2001/42".

IV. Kumulativ tillämpning av direktiven om konsekvensbedömning

Dom av den 22 september 2011, Valčiukienė m.fl. (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))

"Direktiv 2001/42/EG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Planer avseende användningen av små områden på lokal nivå – Artikel 3.3 – Handlingar avseende markplanering på lokal nivå vilka endast avser en enda ekonomisk verksamhet – Bedömning enligt direktiv 2001/42/EG krävs inte enligt nationell rätt – Medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning – Artikel 3.5 – Förhållande till direktiv 85/337/EEG – Artikel 11.1 och 11.2 i direktiv 2001/42/EG"

I denna dom, vars faktiska omständigheter beskrivs ovan,³⁹ hade den hänskjutande domstolen även frågat EU-domstolen huruvida en miljöbedömning som har utförts enligt direktiv 85/337 medförde undantag från skyldigheten att utföra en sådan bedömning enligt direktiv 2001/42.

EU-domstolen erinrade om att det anges i artikel 11.1 i direktiv 2001/42 att miljöbedömningar som utförs enligt detta direktiv inte påverkar tillämpningen av kraven i direktiv 85/337. Härav följer att i de fall då det krävs en miljöbedömning enligt bestämmelserna i direktiv 85/337 ska en sådan bedömning företas trots att det redan har utförts en bedömning enligt direktiv 2001/42.

På samma sätt påverkar miljökonsekvensbedömningar som utförts enligt direktiv 85/337 inte tillämpningen av kraven i direktiv 2001/42. Detta innebär således inte att det saknas skyldighet att företa en miljöbedömning enligt bestämmelserna i det sistnämnda direktivet för att uppfylla de miljökrav som särskilt gäller enligt detta direktiv.

Kraven i direktiv 2001/42 och i direktiv 85/337 ska följaktligen tillämpas kumulativt.

EU-domstolen klargjorde att i de fall då den aktuella medlemsstaten har föreskrivit samordnade eller gemensamma förfaranden framgår det av artikel 11.2 i direktiv 2001/42 att det inom ramen för ett sådant förfarande föreligger en skyldighet att kontrollera att miljöbedömningen har företagits i enlighet med samtliga bestämmelser i de aktuella direktiven.

Under dessa omständigheter ankommer det på den nationella domstolen att pröva huruvida den bedömning som i det aktuella förfarandet har företagits enligt direktiv 85/337 kan anses ge uttryck för ett samordnat eller gemensamt förfarande och huruvida alla de krav som ställs i direktiv 2001/42 redan har uppfyllts. Om det skulle visa sig att så är fallet finns det således inte längre någon skyldighet att företa en ny bedömning enligt sistnämnda direktiv.

---

³⁹ Se, beträffande de faktiska och rättsliga omständigheterna i målet, avsnitt II. 2. b i "Planer och program som omfattas av artikel 3.3 i direktiv 2001/42".

EUROPEISKA UNIONENS
DOMSTOL

Direktoratet för forskning och dokumentation

Februari 2024